

Eén Wereld

Jaargang 49, nr 2 - Najaar 2024 - Prijs €7,55

Die Waffen nieder!

Büste v. Suttner

Colofon

Het blad *Eén Wereld* verschijnt twee keer per jaar (voorjaar en najaar) en is een uitgave van de Wereld Federalisten Beweging Nederland (WFBN).

Iedere Aardebewoner heeft recht op welzijn en welvaart. De WFBN, in 1948 opgericht, streeft naar een duurzame en democratische wereldrechtsorde, met respect voor de rechten van de mens. Zij benadrukt door middel van het vragen van aandacht voor wereldwijde problemen de noodzaak tot internationale samenwerking en versterking van de Verenigde Naties op federale basis.

De WFBN is verbonden met de *Citoyens du Monde* en aangesloten bij de *World Federalist Movement*.

Kantooradres: Laan van Nieuw Oost-Indië 252
2593 CD Den Haag, telefoon: 070-3478196

Raad van advies:

dr. B. Azizi, prof. dr. Th. van Boven,
dr. W.F. van Eekelen, Jan P. Juffermans,
prof. dr. J.P. Pronk.

Bestuur: bestuur@wfbn.nl

Voorzitter: Frans Micklinghoff, 070 5114215

Vicevoorzitter: Ton Macel, 070 3585481

Secretaris: Marjolijn Snippe, 0321 848782

Penningmeester: Emile van Essen, 06 19252628

Internationaal: Ton Macel en Marjolijn Snippe

Bestuursleden: Davy Foss en Frans Vermeulen

Eindredactie *Eén Wereld*:

Frans Micklinghoff en Marjolijn Snippe,

met dank aan Rob Moerbeek en

Frans Vermeulen.

Deadlines voor inzending kopij (redactie@wfbn.nl)

Voorjaarseditie 2025: 15 februari 2025

Najaarseditie 2025: 15 augustus 2025

WFBN-lidmaatschap: €25,- per jaar

Tijdelijk bankrekeningnummer: NL16 ABNA 0458 3673 70

T.n.v. WFBN-Steunfonds

Kamer van Koophandel Amsterdam:

V 530085 ISSN 1871-2754

De Stichting Steunfonds voor en van de WFBN is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Voor giften of legaten aan de WFBN in het kader van de ANBI kunt u contact opnemen met het secretariaat van de WFBN.

Foto voorpagina: Het beeld van Bertha von Suttner, thans geplaatst bij de entree van het Academieggebouw van het Vredespaleis. Beeldhouwer Ingrid Rollema. Fotograaf Robin Lutz. Bewerking Ben Faydherbe.

Bijdragen graag in digitale vorm aanleveren, bij voorkeur vergezeld van passende illustraties. Als de redactie ingrijpende wijzigingen of bekortingen van artikelen noodzakelijk acht, geschiedt dit in overleg met de auteur. Over weigering tot publicatie van ingezonden bijdragen wordt niet gecorrespondeerd. De publicaties in dit blad geven niet noodzakelijkerwijs het standpunt van de WFBN weer. Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Inhoud

Colofon	2
Voorwoord	3
Overwegingen bij twee oorlogen	4
Vrede in eigen land en in de wereld	7
De Droom van Den Haag	8
Gesignaleerde boeken	10
Federalist zijn en het morele geweten van deze tijd	11
God 9.0	13
Recht	15
Hadden we maar beter naar Tinbergen geluisterd	16
Kunst uit Palestina	18
Eer en Glorie	20
De VN-dag van de Vrede	23
MH17 - Niets is wat het lijkt	25
Postmodernisme	28
De wereld van de Chinezen	33
Albert Einsteins pleidooi voor een militant pacifisme	34
Schiller Conferentie 7, 8 december	35

Voorwoord van de voorzitter

* De wereld is hevig in beweging. Vier jaar Donald Trump is blijkbaar niet voldoende, want we krijgen er nog eens vier jaar Donald Trump bij.

* Wij, in dit mooie Nederland, hebben een regering gekregen die we best als 'rechts' mogen typeren. Een echt en eerlijk oordeel over deze regering kunnen we pas over pakweg twee, drie jaar vellen. Maar, oh wonder, na de voetbalrellen in Amsterdam zoekt deze regering naar wat ons verbindt en dat geeft hoop!

* We krijgen binnenkort verkiezingen in Duitsland. De CDU schijnt in de lift te zitten. Hoe zal daar de AfD zich gedragen c.q. ontwikkelen?

* Binnenkort zal ook Frankrijk naar de stembus gaan. Wordt het Macron of Marie le Pen? In Spanje zullen we, naar aanleiding van de hevige regenbuien in Valencia, ook wel binnenkort verkiezingen krijgen. In Italië waait al enige tijd een reële conservatieve koers. Hongarije is al geruime tijd duidelijk rechtsaf geslagen.

* Het grote probleem in Europa en Amerika is hoe de regeringen de vraagstukken van de vluchtelingen opvangen en het klimaatprobleem willen aanpakken.

* In Amerika, Spanje, Duitsland en Frankrijk, maar ook in andere landen speelt dat de burger de overheid niet meer vertrouwt. De huidige invulling van het begrip 'de-

mocratie' staat ter discussie. Eigenlijk staan de gangbare normen en waarden ter discussie. Dit trekt diepe kloven in de politiek en dwars door families. Bij het kerstdiner wordt het soms verboden om over politiek en de klimaat te praten om zo de lieve vrede te bewaren.

* Deze hevige polarisering in de maatschappij moeten we keren. Laten we verbinding met elkaar zoeken. Ook al heeft de buurman, de leraar of de ambtenaar een totaal andere opvatting, besef dat die buurman, leraar en ambtenaar die opvatting mag hebben en dat het leerzaam is van die opvatting kennis te nemen. U hoeft uw opvatting niet in te leveren. In onze op vrijheid van mening gestoelde democratie moet iedereen in volle vrijheid kunnen zoeken naar de waarheid. Dat alles kan alleen goed gaan als we verbinding maken met elkaar en kennis nemen van andere meningen en die andere meningen respecteren.

* We moeten ook leren omgaan met de nieuwe media, waar nepnieuws in seconden duizenden bereikt en het ook nog door duizenden geloofd wordt. De scholen hebben een uiterst belangrijke taak om de jeugd op te voeden, hen de ogen te doen openen, polarisatie tegen te gaan en verbinding te zoeken met ieder ander. Eigenlijk zouden we iedere dag de dag moeten beginnen met te lezen 1 Korintiërs 13.

Frans Micklinghoff

Van het bestuur

Dit jaar zal er geen najaarsbijeenkomst worden gehouden. We zijn hard bezig enig achterstallig onderhoud, in de vorm van een ongeveer 30 jaar oude verwarmingsketel, aan te pakken. Verder moet nog het een en ander worden gemonteerd en opgeruimd voordat ons kantoor toonbaar en bruikbaar is. Tegelijkertijd buigen we ons over een nieuwe structuur voor de WFBN, die aansluit bij de huidige WFM structuur. Daarom zullen we in het komend voorjaar een (fysieke) jaarvergadering houden waarop we de huidige stand van zaken rond de nieuwe structuur zullen bespreken en desgewenst daarover besluiten nemen. Na de verplichte nummers op deze jaarvergadering hopen we op een goede, diepgaande voordracht van een spreker met aan- en afsluitend een sprankelende discussie. Wanneer u deze uitgave van 'Een Wereld' leest zijn we al weer bezig met de volgende uitgave. Wellicht met daarin uw bijdrage?

Frans Micklinghoff, voorzitter van de WFBN

OVERWEGINGEN BIJ TWEE OORLOGEN

Ik wens u 'vrede op Aarde ... en in de mensen een welbehagen'.

door Frans H. Micklinghoff

De Eerste Wereldoorlog was een merkwaardige oorlog en eigenlijk meer een regionaal-Europese dan een wereld-, we zouden nu zeggen 'mondiale', -oorlog'. De Tweede Wereldoorlog was overduidelijk wél een mondiale oorlog. Mogen we nu de vraag stellen of we de vooravond beleven van een derde mondiale oorlog? Ja. Die vraag mogen we stellen. Maar een echt antwoord (Ja/Nee) krijgt u niet. Want ook al beweren we dat 'L'histoire se répète', de geschiedenis herhaalt zich nooit op dezelfde manier.

De jaren vijftig en zestig

Beschouw de driekwart eeuw die thans na het einde van de Tweede Wereldoorlog zijn verstreken en enkele duidelijke gevoelens dringen zich op. De jaren vijftig en zestig waren de jaren van de wederopbouw en de bestending van de oost-west tegenstelling. Het was in die jaren de communisten tegen de kapitalisten, ofwel, Rusland versus 'het Westen' (waarbij onder 'het Westen' werd verstaan Europa en Amerika, inclusief Canada). Of nog anders omschreven, het was de NATO versus het Warschau Pact. We hadden een bipolaire wereld en een scherpe scheiding tussen de twee machtsblokken in de vorm van een duidelijk zichtbaar IJzeren Gordijn en een nog veel duidelijkere Berlijnse Muur. Er was ook een *Checkpoint Charlie* waar men na passering als Westerling kennis kon nemen van het wel erg grauwe en grijze Oosten. Natuurlijk was iedereen 'geschokt' bij de foto's van de op het laatste moment over het uit te rollen prikkeldraad springende VoPo (= *Volks Polizei*), of over de Hongarije inrollende tanks. Er mochten geen Russische ballistische raketten worden geplaatst op het voor de deur van Amerika liggende eilandje Cuba, van de sigaar rokende Fidel Castro. Met die Cuba-crisis werd een duidelijke streep in het zand getrokken. Tot hier en niet verder. Ieder blijve in zijn eigen tuin en eigen hok, zo zou een hondenliefhebber het formuleren.

Het was de periode van *De avonden* van volksschrijver Gerard Reve. De jaren van tolleren en knikkeren, van postzegels en sigarenbandjes sparen. De jaren van een matje, kauwgum, de petticoat en de ontdekking van de chips met in de verpakking een apart zakje met zout..

De jaren zeventig en tachtig

In de jaren zeventig en tachtig bleef het relatief rustig. Zeker, er gebeurde wel eens wat. In Parijs werden de straatstenen van de boulevards door 'de studenten' met groot enthousiasme losgewrikt en gegooid naar *L'état, les flics et les patrons*. In Amsterdam werd met nog groter enthousiasme het Maagdenhuis bezet. Democratisering was de leuze. En daar bleef het dan ook bij. Nederland was weer opgebouwd en men had geen tijd voor verdere

vreemde fratsen, want men was noest bezig dit land verder uit te bouwen. Het waren de jaren van de hotpants en de minirok van Mary Quant. De jaren van Harry Mulisch en *Het leven is vurrukkuluk* van Remco Campert. En het tragisch verlies van de Nederlandse elf tegen Duitsland. Zeker, de aanslag op de Israëliëse sportploeg tijdens de Olympische Spelen in München was een behoorlijke storm in de relatief rustige Europese vijver. Natuurlijk was het plots verschijnen van de *Rote Armee Fraktion* (RAF) in de Bondsrepubliek en de *Brigate Rosse* in Italië wel een reden om ons wat achter de oren krabben, vooral toen Hans Martin Schleier in Duitsland (werkgeversvoorzitter) en Alberto Morro (christendemocratisch politicus) in Italië werden ontvoerd en omgebracht door respectievelijk leden van de RAF en de *Brigate Rosse*. In die zeventiger en tachtiger jaren begon ook de uitbreiding van de Europese Gemeenschap. De zes oprichters (Duitsland, Italië, Frankrijk, België, Nederland en Luxemburg) kregen gezelschap van Spanje, Portugal en Griekenland (de zogenaamde zuiduitbreiding), gevolgd door de zogenaamde noorduitbreiding (Denemarken, Groot-Brittannië, Ierland, Noorwegen) en tenslotte daarna bijna als de regelmaat van de klok jaarlijks weer een uitbreiding met een Europese staat. Het waren ook de jaren van de *Ost-Verträge*, een in Polen knielende Willy Brandt en die van de naast Willy Brandt lopende DDR-spion Günter Guillaume. Het was in die jaren Oost tegen West met spaarzame en argwanende contacten tussen Oost en West. Hoe we die epoëe moeten noemen? Een patstelling? Gewapende vrede? Een bipolaire wereld? U mag het zeggen, maar ik denk dat alle genoemde termen wel in min of meerdere mate van toepassing zijn.

De jaren negentig

En dan hebben we de jaren negentig. In de aanloop daartoe zien we de Amerikaanse President Ronald Reagan die probeert John F. Kennedy – bekend van zijn *Ich bin ein Berliner* – naar de kroon te steken met zijn voor de Berlijnse Muur uitgesproken beroemd geworden zin: *Mister Gorbatsjov, tear down this Wall*. En verdraaid, je let even niet op en de Oost-Duitsers rijden daadwerkelijk met hun krakkemikkige Trabantjes inderdaad door de door allerlei misverstanden plotsklaps geopende Berlijnse muur. Bondskanselier Helmut Kohl legt daarop de basis voor de Duitse Eenwording. En het provinciestedje Bonn, direct na de oorlog tot hoofdstad van de Bondsrepubliek Duitsland gebombardeerd, raakt daarna alle ministeries kwijt. De grote verhuizing naar Berlijn komt al snel op gang. De *Reichstag* komt vanaf dat moment op historische grond in nieuwe behuizing in Berlijn bijeen.

Al jaren eerder heeft staalarbeider Lech Walensa in Polen met stakingen de basis gelegd voor een meer vrij Polen. Dankzij Gorbatsjov en Jeltsin kunnen ook Bulgarije, Roemenie, Hongarije en Tsjecho-Slowakije .. en niet te

vergeten Estland, Letland en Litouwen, stappen zetten op weg naar een soevereine staat. In Joegoslavië had men al eerder aan vrijheid gedacht na de dood van maarschalk en partizanenleider Tito. Alleen gaat dat daar met enige schermutselingen gepaard en blijkt de ooit communistische republiek prompt uiteen te vallen in enkele zelfstandige, soevereine staatjes. Hier komen nu prompt oude ethnische problemen aan de oppervlakte. Ik noem daarbij, om het geheugen op te frissen, enkele namen van de plaatsen die een belangrijke rol hebben gespeeld: Belgrado, Zagreb, Dubrovnik, Serajevo en Srebrenica. De heren die zich niet netjes hebben gedragen bij de opdeling van het vroegere Joegoslavië krijgen in Den Haag bij het Joegoslavië Tribunaal onderdak, worden aangeklaagd en daadwerkelijk ook nog veroordeeld door deze speciale rechtbank. In het verlengde hiervan komt daarna, mede dankzij de niet aflatende inspanningen van de WFM en WFBN, in Den Haag het Internationaal Strafhof.

Om te vieren dat zoveel ooit door de Sovjet-Unie bezette landen, soms ook wel het *cordon sanitair* genoemd, de Russische troepen vrolijk uitzwaaien, praten we in West-Europa prompt over het 'verzilveren' van het in de schoot geworpen 'vredes dividend'. Zo verkoopt Nederland voor een prikkie zijn paar honderd tanks aan Finland. Want wat moet je met een Leopard-tank in de straten van Elburg of Sneek? Het Marinevliegkamp Valkenburg (MVV) wordt gesloten. Immers, waarom zou je Russische oppervlakteschepen en duikboten nog langer in de Noordzee in de gaten willen houden vanuit Orion's? Deze vliegtuigen zijn echter wel erg gewild en worden voor een prikkie verkocht aan Portugal. Ook worden enkele *multi-purpose* fregatten voor een schijntje van de hand gedaan en een aantal kazernes gesloten. Tja, dat grote rijk van de Sovjet Unie is afgebrokkeld en wat zouden we nog te duchten hebben van dat overgebleven mini-Rusland?

Tja. We leven dan even in de vaste overtuiging dat de nagels van de Russische beer zijn geknipt en het beestje is begonnen aan een lange, vredige winterslaap.

De jaren tweeduizend-en-nog-wat

De nieuwe eeuw begint. Met angst en beven. Want een wijsneus schijnt beweert te hebben dat al onze computers na de jaar- en eeuwwisseling op hol zullen slaan (want ze kunnen niet overweg met de drie nullen die na de twee komen) en Nederland prompt onder water zal lopen. Sommige bestuurders geloven deze bewering en verschansen zich in een in allerijl opgetrokken 'schuilkelder annex commandopost'. Maar er gebeurt niets. Totaal niets!

En dan vliegen plots twee vliegtuigen, vol met onschuldige passagiers en een paar kapers, in de *Twin Towers* in New York en boort zich een vliegtuig in het Pentagon. Amerika zweert wraak. Valt Afghanistan binnen. Gaat op zoek naar Osama Bin Laden. VS-president Barak Obama kan dan het *We got him* uitspreken. Maar Amerika en wat bondgenoten, waaronder Nederland, zitten in Afghanistan met de gebakken peren en met de gestaag aanvallende Taliban opgescheept. Na bijna twee decennia zullen we dan getuige zijn van een uiterst wanordelijke terugtrekking uit Afghanistan.

Het probleem van de in Europa asielzoekende vluchtelin-

gen uit de hele wereld afkomstig laat jaar na jaar hogere cijfers zien. Zonder het aan een bepaald jaar op te kunnen hangen verdwijnt de minirok uit het straatbeeld waar de enkellange rok en bijpassende hoofddoek meer en meer opduikt. Theo van Gogh en daarna Pim Fortuin worden op klaarlichte dag doodgeschoten.

Ineens gebeuren aan het begin van die 21ste eeuw meer vreemde zaken in bepaalde uithoeken van Europa, al is het soms de vraag of het wel in Europa is. Zo heeft Oekraïne wat startproblemen bij de geboorte van de zelfstandige, soevereine staat. Maar ook in Georgië en Moldavië, Azerbeidzjan en Kazachstan gaat het met vallen, opstaan en weer vallen, plus een soort veelkleurige operette-revolutie. Een moment van niet opletten en Russische troepen wandelen zomaar over het schiereilandje De Krim. En wat doet Europa daaraan? Niets! En die troepen wandelen ook ineens over de grens van dat jonge, soevereine staat Oekraïne. En wat doet Europa? Niets! Maar plots wordt in die regio een Nederlands vliegtuig op weg naar Maleisië uit de lucht geschoten. Door ex- Russische soldaten die zich dan partizanen noemen en aan die wandeling over de grens hebben deelgenomen. Uiteindelijk komt deze zaak voor een rechtbank en degene die aan de trekker hebben gezeten van de Buck-raketinstallatie waardoor deze KLM / Air Maleisië vlucht uit de lucht wordt geschoten worden schuldig bevonden. Maar Rusland levert zijn onderdanen, ongeacht wat ze gedaan hebben, niet uit.

Dan zien we plotseling dat Rusland een heuse legermacht samentrekt nabij de Oekraïense grens. En Oekraïne binnenvalt. Poetin had gedacht dat binnen een week Oekraïne zou zijn 'overgenomen'. Dat bleek een faliekante misrekening. Tot op de dag van heden wordt er hevig gevochten. **Na 75 jaar hebben we dan weer oorlog op Europees grondgebied! Ondanks de duizenden monumenten ter gelegenheid van de Tweede Wereldoorlog waar in duidelijk leesbare letters staat: 'NIE WIEDER' ... 'NOOIT MEER'. Want in die Tweede Wereldoorlog zijn wel 6 (zes!) miljoen mensen voor vuurpelotons of in concentratiekampen en de gaskamers zonder enige vorm van proces omgekomen. En dat willen we niet nog een keer. Maar wat je ook wil, we hebben nu toch oorlog in Europa!**

Ik kan u van harte aanbevelen het 94 pagina's tellende boek 'Oorlog met Rusland', geschreven door Michel Krielaars en uitgegeven door Uitgeverij Pluim. In dit boek staan simpelweg de feiten die je moet weten voordat je je aan een oordeel waagt over de oorlog aan de grens van Oekraïne.

Voorspellingen komen helaas uit!

In *Eén Wereld 2-2023* stond onder de kop 'Wat kunnen we doen, wat gaan we doen?' een artikel waarin ik beschrijf wat in de komende jaren ons vermoedelijk staat te wachten. Ik kreeg (per email) na publicatie te horen dat ik het helemaal verkeerd zag. Maar nergens werd door de criticus onderbouwd waarom ik het verkeerd zag. Wat schreef ik in dat artikel in *Eén Wereld*, najaar 2023?

* Ik wees erop dat we na meer dan 75 jaar vrede in Europa nu al bijna twee jaar een echte oorlog hebben, op Europese bodem, tussen twee soevereine Europese sta-

ten: Oekraïne en Rusland.

* Vervolgens wees ik op enkele andere explosieve haarden in de wereld, zoals Noord-Korea, waar ze graag raketten richting Amerika afschieten. En wat zien we nu? Blijkbaar gaan nu 10.000 soldaten uit Noord-Korea de Russische troepen versterken. Ook werd in de afgelopen maanden duidelijk dat Noord-Korea de Russische troepen van nogal veel wapentuig voorziet. Helaas, maar mijn voorspelling kwam uit!

* En nog wat: China roept steeds luider dat Taiwan eindelijk eens *Heim in's Reich* moet. (Wanneer en waar toch hebben we die kreet al eens eerder gehoord?) Ik wees erop dat wie de macht over de Zuid-Chinese zee heeft voor een belangrijk deel de wereldhandel beheerst en ons zo, zonder een schot te lossen, kan gijzelen. Ik wees erop dat China in hoog tempo fregatten, vliegkampschepen en kruisers bouwt en binnen tien jaar meer slagkracht op zee heeft varen dan Amerika en de NATO bij elkaar ooit kan leveren. Ja, een heuse zeeslag rond die Zuid-Chinese zee en Taiwan zou wel eens binnen enkele jaren kunnen gaan plaatsvinden.

* Verder wees ik erop dat de Ayatollahs in Iran op het wereldtoneel een woordje willen meespreken. En ik wees op het gevaar dat de corridor van Gdansk de kans voor Rusland is om een conflict rond de Baltische staten op te blazen en dat de NATO dan echt in actie moet komen.

De opwarming

Vervolgens wees ik op het echte probleem. De olifant in de kamer!! De opwarming van de Aarde, het afsmelten van de poolkappen, de zeespiegelstijging (tussen 6 meter minimaal en meer aannemelijk 60 meter!). Zandvoort aan Zee ligt straks bij Koblenz of Hannover. Of, anders gezegd, er is geen alternatief voor de planeet Aarde. En die planeet Aarde neemt nu subtiel en in *slow motion* gruwelijk wraak op de mishandelingen die zij in de afgelopen 150 jaar heeft moeten ondergaan. Daaruit trok ik de conclusie dat we nu dringend een wereldregering nodig hebben die overall die maatregelen kan afdwingen die werkelijk noodzakelijk zijn in onze ultieme poging de opwarming neerwaarts te buigen en deze planeet te redden. Niet een wereldregering, zoals complotdenkers wel eens denken, zoals die jaarlijkse bijeenkomst in het Zwitserse Davos, maar een wereldregering gestoeld op een democratische federale basis!!

Een Wereldregering

Daarom pleit ik voor een wereldregering met als controlepartner een wereldparlement. We hebben het dan over een nieuwe inhoud en een nieuwe opgave van de Verenigde Naties. Dat alles met als doel de leefbaarheid op onze gehele planeet te bestendigen en te verbeteren. Om te redden wat er nog te redden valt. Want er zullen in de komende 20 jaar al wel vele eilanden in zee verdwijnen, vele delta's volstromen en vele overstromingen (zoals in het Spaanse Valencia) plaatsvinden.

Wat was er nu 'fout'?

Ik schreef het artikel eind augustus 2023. Ik wees daar- in op de mogelijkheid dat de oorlog tussen Rusland en

Oekraïne wel eens de lont in een ander kruitvat elders kan ontsteken. Mijn voorspelling en angstig vermoeden werd al snel werkelijkheid. Op zondagochtend 7 oktober 2023 viel Hamas een aantal nederzettingen in Israel binnen. Een groot aantal mensen werd doodgeschoten, anderen werden als gijzelaar meegenomen. Sindsdien worden we goed geïnformeerd over het verloop van een onvoorstelbare wrede en alles vernietigende oorlog in de Gazastrook. Sindsdien moeten we onze aandacht verde- len over twee oorlogsgebieden. Dat komt sommige heren betrokken bij de oorlog in Oekraïne goed uit. Want het leidt de aandacht af van de oorlog in Oekraïne.

Ik kan u van harte aanbevelen een goed geschreven boek te lezen waarin kernachtig het conflict rond Israel en de Gaza wordt belicht. Het is van Chaja Polak, heeft de titel 'Brief in de Nacht', telt 96 pagina's en is uitgegeven door Uitgeverij Cossee, Amsterdam.

Maar er is nog meer

De Houthi's krijgen vanuit Iran raketten en die schieten ze af op naar het Suezkanaal varende schepen. Dat alles onder het motto dat ze pas ophouden als de gevechten in de Gazastrook ophouden. Hier is sprake van aantasting van het principe van de 'vrije zee', want nu moeten containerschepen omvaren (rond Kaap de Goede Hoop) en dat drijft de prijs van de cargo behoorlijk op. Het regime van de Ayatollahs in Iran, die ook al aan Rusland vele drones leveren, ontpopt zich nu als leverancier van raket- ten aan de Houthi's. Terwijl de poging van de bevolking om het juk van de door de Ayatollahs gedomineerde re- gering in Teheran en hun hoofddoekgebod af te werpen (vooralnog) schipbreuk leidt door gewelddadig, bloedig optreden van de Republikeinse Garde.

Nogmaals, ik schreef dit artikel eind augustus 2023 en toen was er nog geen sprake van enige beschieting van schepen op weg naar het Suezkanaal of oorlog in de Pa- lestijnse gebieden. Maar ik voorspelde toen helaas wel wat nu werkelijkheid is.

In dat artikel wees ik ook op te verwachten militaire provocaties aan de noordwestelijke NATO-grens. De be- kende corridor, Estland, Letland en Litouwen kunnen door het Kremlin gestuurde speldenprikken verwachten. Nu Poetin met pakweg 88% van de stemmen is herkozen zal hij dit als legitimatie voelen om verder te gaan in Oekraï- ne, in Georgië en wellicht nog wat andere 'grensgevalle- tjes'. Helaas moeten we nu denken aan een verdubbeling van ons budget voor defensie. Wie nu nog pleit voor ontwapening wordt als een gevaarlijke gek opgepakt en direct achter stevig gaas opgesloten.

Verder voorspelde ik dat het conflict Israel versus Pales- tina, Hamas en Hezbollah onze aandacht nog lang zal opeisen. Een afdoende en goede oplossing is in geen velden of wegen te ontdekken. Doodeng, omdat Iran probeert een atoombom te maken en Israel die al heeft en het regime in Iran onberekenbaar is.

Maar er is nog veel meer!

Ondanks allerlei conferenties over het milieu, waar afge- sproken wordt dat de Aarde niet meer dan 1,5, 2 of 3 graden mag opwarmen, het al ingezette proces van op- warming trekt zich van al die conferenties en resoluties

niets aan. De Aarde zal 3 of 4 of nog veel meer graden opwarmen! Met als gevolg zeespiegelstijging, meer en zwaardere orkanen, meer en krachtigere stormen, grillige hoog- en laagwaterstanden op de rivieren met daarmee gepaard gaande overstromingen. Er zullen miljarden euro's gaan naar dijkverhogingen en dijkverzwaringen. Maar het water zal uiteindelijk winnen en over de dijken klotsen.

Misschien komt daar nog een ons onbekend virus bij die weer heel lang heel veel plat legt, de economie ontwricht, totdat er weer een vaccin is en iedereen zich (misschien wel gedwongen) laat vaccineren.

Niet alleen in Nederland, maar in heel Europa moet de energie-infrastructuur worden verzwaard om de wind- en zonne-energiepieken te verwerken. We moeten naar een vervijfvoudiging van het TGV-infrastructuur, want wat we nu vliegend doen zal straks allemaal per spoor moeten plaatsvinden. KLM – Air France en Schiphol gaan na een lange reeks van groei cijfers naar een gestage reeks van krimpcijfers.

Heb ik hoop op een keer ten goede? Ja! Als de warme golfstroom tot stilstand komt, alle militaire man- en denkkraft wordt aangewend om onze infrastructurele problemen aan te pakken, als het verschil van geloof nooit meer een reden zal zijn om een oorlog te beginnen, als de mens centraal wordt gesteld, in plaats van een systeem, dan, ja dan ...

Geloof, hoop en liefde. Die drie. Maar bovenal dat we de liefde van mens tot mens weer terug vinden. Dan komt het goed. 1 Korintiërs 13.

Afbeelding: Yoksel Zok op Unsplash

Vrede in eigen land en in de wereld

Ooit zeiden economen dat de lengte van de rok bepaalt hoe de beurs ervoor zal staan of hoe de economie het gaat doen. Sociologen en psychologen zagen in het stijgen en dalen van de rok lengte de stand van het geluk in de maatschappij.

Na de oorlog reikten de rokken van de enkels tot onder de knie. Daarna ging het naar mini en hotpants en uiteindelijk ging het alle kanten op. Toch kan men aan de hand van de kleding aardig de maatschappelijke ontwikkelingen duiden. Want laten we eerlijk zijn, met de voetbalrellen in Amsterdam in het achterhoofd: we zijn in een strijd belandt tussen de keppeltjes en hoofddoekdragers. Een strijd tussen de islam en het jodendom. Althans, het is maar een kleine groep die de straat op gaat en probeert deze strijd te strijden. In juist het land waar godsdienstvrijheid toch al meer dan twee eeuwen een kernbegrip is waarnaar we leefden. Staat en godsdienst hebben niets met elkaar te maken, zijn gescheiden begrippen en ook gescheiden in werkelijkheid? Of kunnen de rechtsstaat en

de diverse religies niet van elkaar gescheiden gehouden worden? Of is het zo dat als je als moslim afkomstig uit het oosten kiest voor West-Europa je dan moet integreren en je dus je moet aanpassen aan dit door het christendom doordeesemde continent? Hoe denkt U daarover? Hoe moeten we de vrede bewaren? Door er niet over te praten, door weg te kijken of door ons open voor alles en iedereen op te stellen en pluriformiteit te prediken? Maar hoe dan? Wat moeten we concreet doen? Hoe moeten we het debat tussen de halve maan, de davidsster en het kruis aanpakken? Waar is het verkeerd gegaan? Ja, dit gaat ons allemaal aan. Want als we in eigen land niet in vrede kunnen leven, kunnen we moeilijk werken aan vrede in de wereld.

Frans Micklinghoff

De Droom van Den Haag

De Haagse Vredesconferenties en het ontstaan van een nieuwe wereldorde

Gelezen door Marjolijn Snippe,
bestuurslid van de WFBN en lid redactieteam
Eén Wereld

Benjamin Duerr is een Duits-Nederlandse jurist, diplomaat en schrijver op het gebied van oorlog, vrede en recht. Het boek heeft 318 pagina's – inclusief illustrerend materiaal, voetnoten, bibliografie e.d. – en is uitgegeven door Atlas Contact. ISBN: 9789045048376

In mei van dit jaar, 125 jaar nadat de Eerste Haagse Vredesconferentie plaatsvond, presenteerde Benjamin Duerr zijn boek *De Droom van Den Haag* in de illustere bibliotheek van het Vredespaleis in aanwezigheid van onder meer Jan van Zanen,

de burgemeester van Den Haag, Marcin Piotr Czepelak, de secretaris-generaal van het Permanente Hof van Arbitrage en Karin Lodder, de manager van de bibliotheek van het Vredespaleis.

Het Permanente Hof van Arbitrage werd opgericht in 1899 tijdens de Eerste Haagse Vredesconferentie. Bij de

boekpresentatie werd de hoop uitgesproken dat er weer een Vredesconferentie in Den Haag zal komen.

In het boek neemt Benjamin Duerr de lezer mee naar het elegante Den Haag van de eeuwwisseling 19e naar 20e eeuw waar twee belangrijke diplomatieke conferenties plaatsvonden: de Eerste Haagse Vredesconferentie (1899) en de Tweede Haagse Vredesconferentie (1907). Het boek is beschrijvend van aard over het verloop van beide conferenties en de bijdragen van de verschillende onderhandelaars; het boek leest als een roman waarin de individuele persoonlijkheden van de gedelegeerden levendig omschreven worden.

Beide Vredesconferenties werden bijeengeroepen door de Russische tsaar. In een Russische diplomatieke circulaire riep Tsaar Nicolaas II eind 19e eeuw de 'geciviliseerde' staten op om de bewapeningsuitgaven te verminderen en bepaalde soorten wapens te verbieden teneinde een langdurige wereldvrede na te streven. De conferenties kwamen er, maar tot echte ontwapening kwam het niet. De grootmachten van dat moment (o.a. het rivaliserende Engeland en Duitsland) hadden daar geen oren naar. Wel werden een aantal verdragen op het gebied van humanitair recht (later uitgewerkt in de Geneefse Conventies van 1949) en op het gebied van oorlogsvoering afgesloten. Ook werd de grondslag gelegd voor de oprichting van het Permanente Hof van Arbitrage, dat recht zou kunnen spreken over conflicten tussen landen. Later werd de idee dat conflicten tussen landen via internationale rechtspraak vreedzaam beslecht moeten worden verder uitgewerkt met de oprichting van eerst het Permanente Hof van Internationale Justitie en uiteindelijk het Internationaal Gerechtshof.

Na de Eerste Vredesconferentie werd besloten een Vredestempel te bouwen om het Permanente Hof van Arbitrage te huisvesten. Staalmagnaat Andrew Carnegie stelde hiervoor anderhalf miljoen dollar beschikbaar. Tijdens de Tweede Vredesconferentie in 1907 werd de eerste steen van het Vredespaleis gelegd en in de zomer van 1913 werd het Vredespaleis officieel geopend.

Door het boek heen ademt het verlangen naar de verdere ontwikkeling van het internationaal recht, waarbij het belang van beide Vredesconferenties benadrukt wordt.

Over de Haagse Vredesconferenties schreef de auteur in een artikel in NRC: "Voor het eerst zouden er bindende verdragen worden gesloten die bepaalde wapens en methodes van oorlogsvoering verbieden. Conflicten zouden niet meer op slagvelden, maar door rechters beslecht worden. De Haagse Conventies vormden de basis voor het moderne internationaal humanitair recht."

In dit grote oude dikke boek uit 1899 staan de proces-verbaal van de Eerste Haagse Vredesconferentie (wie heeft wat gezegd) met in de annexen onder andere de teksten van de afgesloten verdragen.

Bij de beschrijving van de gang van zaken op de conferenties geeft de Benjamin Duerr de lezer een soms amusant kijkje in de gang van zaken bij de onderhandelingen. De organisatie van diplomatieke conferenties stond destijds nog in de kinderschoenen. Zo was er geen duidelijkheid over de procedurele regels bij de besluitvorming, hetgeen voor de nodige verwarring zorgde.

Dat de ontwikkeling van een rechtvaardig internationaal recht ook nog in de kinderschoenen stond, blijkt wel uit de mening van veel juristen destijds, dat het onderscheid tussen 'beschaafde' en 'onbeschaafde' landen een wezenlijk onderdeel was van hun denken over hoe de wereld in elkaar steekt. De 'beschaafde' landen voldeden in hun ogen aan een bepaalde - ongedefinieerde - 'standaard voor beschaving' die rechtvaardiging bood om andere 'barbaarse' landen te kolonialiseren.

In zijn boek *De Droom van Den Haag* benadrukt Benjamin Duerr het belang van de verdere ontwikkeling van internationaal recht als instrument om de wereld dichter bij vrede te brengen. Daarbij komen ook de obstakels aan bod die het proces naar vrede en de toepassing en verdere ontwikkeling van internationaal recht verhinderen: de grootmachten (destijds met name Engeland en Duitsland), die hun macht in de wereld met militaire middelen willen handhaven en derhalve niet echt geïnteresseerd zijn in ontwapening en duurzame vrede.

Gaat het om de macht van het recht of om de macht van de sterkste?

Deze vraag wordt in het boek geïllustreerd aan de hand van twee persoonlijkheden die bij de Haagse Vredesconferenties een rol speelden: de Oostenrijkse vredesactiviste Bertha von Suttner (1843 – 1914) en de Amerikaanse gedelegeerde Alfred Thayer Mahan (1840-1914).

Bertha von Suttner verpersoonlijkt het streven naar wereldvrede. Zij werd beroemd met haar boek *Die Waffen Nieder!* (De wapens neer! – Een aanklacht tegen de zinloosheid van gewapende strijd) en zij ontving in 1905 de Nobelprijs voor de Vrede. Zij nam niet formeel deel aan de conferentie (er waren alleen maar mannen) maar zij was wel duidelijk aanwezig rondom de Vredesconferenties met haar salons, waar ze pers, vredesactivisten en andere invloedrijke personen ontving.

Mahan daarentegen dacht meer vanuit de geopolitiek en was uit op politieke macht. Mahan was geïnteresseerd in oorlog, niet in vrede. Ontwapening vond hij maar onzin. Zo deelde hij de humanitaire bezwaren tegen gifgas niet. Volgens hem moesten nieuwe ontwikkelingen op dat gebied mogelijk blijven en geen enkele internationale overeenkomst mocht de vindingrijkheid van de Amerikanen inperken. Zijn adagium was *si vis pacem, para bellum* (als je vrede wil, bereid je dan voor op oorlog).

Bertha von Suttner was zijn tegenbeeld. Ze wordt nog steeds geroemd als vredesactiviste. In 1913 woonde zij, als enige vrouw naast Koningin Wilhelmina, de opening bij van het Vredespaleis.

Mahan en Bertha von Suttner overleden kort na elkaar in 1914. Bertha von Suttner kort voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog; Mahan enkele maanden daarna.

Intermezzo

Bertha von Suttner is momenteel hot en hip (wat is de term tegenwoordig?).

Een leuke wetenswaardigheid is dat de afbeelding van Bertha von Suttner op de 2 euromunt van Oostenrijk staat afgebeeld.

Een prachtig beeld van Bertha von Suttner, gemaakt door beeldhouwer Ingrid Rollema, staat in het Academiegebouw van het Vredespaleis (zie voorpagina van dit blad). Er leven nu plannen om het beeld een prominentere plek te geven. Een plek die toegankelijk is voor zoveel mogelijk mensen om hen te inspireren tot vrede.

Deze montagefoto is gemaakt door Eric de Vries

Conclusie

De Droom van Den Haag is een lezenswaardig boek voor allen die iets willen weten over de vredesprocessen zoals die rond de eeuwwisseling 19e – 20e eeuw in het diplomatieke Den Haag plaatsvonden. Na lezing van het boek kunnen we concluderen dat het van groot belang is om het internationaal recht verder te ontwikkelen als instrument om wereldvrede te bereiken. De Haagse Vredesconferenties hebben hiervoor een kiem gelegd. Ook kunnen we concluderen dat de uitkomst van vredesonderhandeling veelal het product is van de individuele persoonlijkheden die de onderhandelingen voeren. Hiermee dragen deze personen een belangrijke persoonlijke verantwoordelijkheid.

Naschrift

Of het ooit tot een Derde Haagse Vredesconferentie (op statenniveau) zal komen valt te bezien. De vraag kan gesteld worden of het Nederlandse Den Haag nog wel het predicaat Stad van Vrede en Recht verdient en de juiste plek voor een Derde Haagse Vredesconferentie is, gezien de huidige opstelling van de Nederlandse regering in het Midden-Oosten conflict, waar dagelijks het internationaal recht met voeten wordt getreden en waartegen de Nederlandse regering niet protesteert.

Gesignaleerde boeken

Onlangs kwamen er nog twee boeken uit die Bertha von Suttner in het licht zetten.

Nederlands Paperback, ISBN 9789463014434, november 2023, 222 pagina's, uitgever Eburon

Bertha von Suttner, vredesactiviste en de eerste vrouwelijke Nobelprijswinnaar voor de Vrede, komt tot leven in deze diepgaande biografie geschreven door Greta Noordenbos. Bertha von Suttner was een vrouw die haar tijd ver vooruit was, vurig pleitend voor een wereld zonder oorlog en meer sociale rechtvaardigheid.

De pen was haar wapen; haar internationaal bekend geworden boek *De wapens neer!* vormde een krachtige aanklacht tegen de vernietigende impact van oorlogen op zowel mensen als dieren. Ze wendde haar scherpe intellect ook aan om kritisch commentaar te leveren op de sociale problemen van haar tijd, variërend van de ondergeschikte positie van vrouwen tot de kloof tussen arm en rijk en het opkomend antisemitisme: kwesties die ook nu nog steeds actueel zijn.

Deze publicatie is een onderdeel van het project "Vrede Verbeeld – Picturing Peace - Frieden vorgestellt" Een vredeseducatief stripboek. ISBN 978-94-93204-43-0 Meer informatie via www.denk-routes.nl

Op zoek naar vrede - Jazzy & Bertha von Suttner is een stripboek over Bertha von Suttner en Den Haag als stad van Vrede en Recht.

Geschiedenisonderwijs is zoveel meer dan de geschiedenis van oorlogen.

Dit stripboek gaat over de geschiedenis van vrede en recht vanuit de belevingswereld van een groep Haagse jongeren. Met een docentenhandleiding waarin burgerschaps- onderwijs en vredeseducatie hand aan gang gaan.

The Future in the Past

Een boek waar we graag uw aandacht op willen vestigen is het boek *The Future in the Past - Reconstructing Article 109(3) of the UN Charter Towards The San Francisco Promise to Constitutionalise the United Nations and International Law*. Auteur ShahrYar M. Sharei*. Het is Engelstalig, Hardcover, ISBN 9798991184502, 456 pp.

Het boek is een uitwerking van Sharei's proefschrift waarin hij onderzoek deed naar *de Belofte van San Francisco* in 1945. De permanente vijf (Engeland, China, de Sovjet-Unie, de Verenigde Staten en Frankrijk) beloofden bij de oprichting van de Verenigde Naties dat, in ruil voor acceptatie door de kleinere landen van het **vetorecht** bij de oprichting van de Verenigde Naties in 1945, er tien jaar later - in

1955 - een herzieningsconferentie zou plaatsvinden op basis van artikel 109 van het VN-Handvest. Die herzieningsconferentie is er nog steeds niet geweest.

The Future in the Past is zeer recentelijk uitgekomen en is een interessant naslagwerk voor een ieder die de geschiedenis achter de totstandkoming van het vetorecht van de permanente vijf in de VN Veiligheidsraad wil kennen, om zodoende oplossingen te kunnen vinden voor de uiteindelijke afschaffing van het vetorecht.

Eelco van Kleffens, voormalig minister van Buitenlandse Zaken voor Nederland zei bij de onderhandelingen over de Veiligheidsraad: "De voorgestelde Raad is een quasi-judicieel orgaan dat de jury, de rechter en de uitvoerder vermengt."

De kleinere landen, waaronder Nederland, (de zogenaamde Anti-Veto Rebellen van 1945) waren zich bewust van de onveiligheidsrisico's van de Veiligheidsraad. Hun uitgangspunt was dat de Verenigde Naties een werk in uitvoering zijn en zij gaven ons met hun bedongen artikel 109 de sleutel tot de transformatie van de VN: een herziening en *upgrade* van het Handvest - een nog nooit geprobeerd veranderingsproces om de VN 2.0 te maken. Dit onderzoek van Dr. Sharei is een juridisch pleidooi voor het handhaven van *de Belofte van San Francisco* via artikel 109 (3) waarmee een sociaal contract tussen de Verenigde Naties, staten en planetaire burgers tot stand kan komen.

*ShahrYar M. Sharei is gepromoveerd in internationaal recht en onderzoeker op het gebied van het VN-Handvest, mondiaal bestuur en internationaal constitutioneel recht. Hij is medeoprichter van het Center for United Nations Constitutional Research (cuncr.org), gespecialiseerd in onderzoek en beleidsaanbevelingen op het gebied van internationaal wetgevend bestuur van kunstmatige intelligentie, klimaatverandering, de Veiligheidsraad en hervorming van de VN.

Federalist zijn en het morele geweten van de tijd

Johanna Steijlen is lid van de WFBN

Het woord 'geweten' is de sleutel tot een diep geheim. Het betekent eveneens sámen weten: ik heb het ooit geweten, wij hebben het ooit geweten. In het Latijns betekent geweten, *con-scientia*. In het Grieks, *syn-esis*.

Het is een weten, dat de mens niet voor zich alléén heeft maar hij is een méde-weter, die met de ander - de groepsanderen - sámen-weten, wat zij vanuit vroegere tijden geweten hebben.

Het geweten van de mens is evolutionair ontwikkeld door de instroom vanuit het macrokosmische bewustzijn van de 'Schepper van Hemel en Aarde'. Het werkt door de tijdperken heen als tijdgeweten om het evolutieplan voor onze planeet Aarde, door te geven aan de mensheid en om verder uit te werken.

De mens is eveneens mede-Schepper van dit Plan voor de Aarde, maar eveneens mede-drager van het tijdgeweten, hetgeen inhoudt dat de mens voor elke gedachte, gevoel en daad die uitgaat van zijn eigen geweten én voor de resultaten daarvan, zélf verantwoordelijk is. Hoe kan in de mens het geweten worden opgewekt als er geen bewust weten is van het scheppingsplan?

Eén van de opdrachten voor de mensheid is dat wij het kwaad niet moeten bestrijden of negeren, maar erkennen dat het er is en het accepteren als het uitdagende kwaad van het inherent goede. Dat de mens als morele daad het kwaad verlost en omzet in het eeuwig Goede. Een wereldopdracht waar we nú voor staan.

De huidige mensheid leeft in een wereldbeschouwing waar het bestaan van de oerscheppende intelligentie wordt ontkend, waardoor de mensheid de verbinding met haar bron verliest en daarmee ook met de opdracht van waaruit steeds weer nieuwe beschavingstijdperken zouden moeten ontspruiten. Het is tragisch als in voorbijtrekkende tijdperken de samenhang met het oer-weten het historisch-weten en het hedendaags verliezen van het moreel geweten, niet wordt onderzocht, want er is geen moreel gerichte evolutie mogelijk zonder evaluatie en kennis uit het verleden.

Uit niet-weten ontstaat *gewetenloosheid*, de stem van het geweten verstomt. We zijn vergeten dat we samen geleefd én geweten hebben in werelden en tijdperken tussen en met volkeren die nog de oerscheppingskracht met zich meedroegen. Ons verdrongen geweten kan leiden tot allerlei - ook psychologische - ziekten. Carl Gustav Jung had het al eerder gezegd: het ontkoppelen van het oer-geweten maakt de mens gespleten; die verliest zijn heelheid en daarmee zijn gezondheid.

Technologische ontwikkelen bedreigen onze vrijheid

Ook collectief komen catastrofale bedreigingen op ons af. Wij vallen ten offer aan illusies, verleidingen en met een ingeslapen tijdsgeweten verliezen we onze vrijheid. We zitten in de val van afhankelijkheid van alle technologische wetenschappelijke uitvindingen en toepassingen van deze tijd. Uiteraard kan het ons naar de toekomst toe ook veel goeds brengen en de mensheid in haar ontwikkeling naar het ultieme doel voor de Aarde ondersteunen. Maar de mens zal in deze tijd beproefd worden. Slaap ik in? Laat ik mij willoos meeslepen in afhankelijk zijn van alle robotachtige uitvindingen, zodat ik zelf uiteindelijk geen medeschepper meer kan zijn? Of 'sta ik op'? Word ik wakker en behoud ik mijn vrijheid door zelf de juiste keuzes te maken die goed en vruchtbaar zijn voor de hele Aarde-ontwikkeling en daarmee de mensheid dienende voor een vreedzaam gelukkig leven?

Alleen als er steeds meer mensen zijn, er in de toekomst bijkomen, die mede-Weters zijn en vanuit hun **Moreel Geweten** denken en handelen, zal de nieuwe Wereld een feit kunnen zijn .

Een morele federalist zijn in de huidige tijd?

Zeker is het dat de eerste lichter Wereldfederalisten (1948) en de oprichters van de Verenigde Naties (1945) door de verschrikkelijke ervaringen van de Eerste- en Tweede Wereldoorlog, hun inspanningen om deze Organisatie en Beweging tot leven te brengen, dit vanuit hun morele geweten hebben gedaan. "Nooit meer oorlog!" was het adagium.

Deze idealisten zetten zich in om te blijven 'vechten' voor vrede; het ontmantelen van de wapenindustrie. Federalisten bleven zich inzetten voor een federale wereldsamenleving en de hoop van de mensheid dat de VN de conflicten in de wereld op democratische wijze zou kunnen beslechten. Het recht moet zegenvieren; **er is geen vrede zonder gerechtigheid.**

Helaas! In 1995 schrok de wereld op. Achtduizend Moslimmannen werden in Bosnië vermoord. Conflicten en oorlogen nemen weer toe. Stammenoorlogen in arme landen, deels geactiveerd door het verergeren van de klimaatomstandigheden, die burgers, op zoek naar een beter leven, hun land uitjagen.

De macht van de geo-economische belangen polariseert landen en continenten en het internationaal recht wordt met voeten getreden door het toepassen van het recht van de sterkste.

Zijn wij, vredesbewegingen, verzetsbewegingen, NGO's en vele andere organisaties van mensen van Goede Wil, ontmoedigd? Zien we het nog wel zitten om het 'zwaard der gerechtigheid' op te nemen?

Wat zou heden de morele plicht kunnen zijn van de Wereldfederalistenbewegingen en de daarin participerende individuele federalisten?

Er is één groot voordeel dat wij een **beweging** zijn en geen vastgeroeste organisatie waar oude wetten het fe-

derale leven blokkeren. Een federalistische beweging beweegt zich tussen de politieke tegenstellingen en tracht het federalistisch doel te realiseren door verbindingen en samenwerking te bevorderen en te realiseren. Het kan zelfs dialogen tot stand brengen waar oplossingen schier onmogelijk lijken.

De uitdaging voor het federalistisch functioneren in de wereld is om ons als individu op te waarderen teneinde het vreselijke onrecht en lijden in de wereld tegemoet te treden. Om dialogen tot stand te brengen en te laten horen en weten wat de kernboodschap is van het federalisme: broederschap tussen alle mensen en volken in de werelden; dat de uitspraken van het Internationaal Gerechtshof bindend zullen zijn, zodat de Veiligheidsraad niet het laatste woord heeft en zich zal moeten schikken naar de genomen besluiten van het Internationaal Gerechtshof. Recht boven macht. Wij federalisten zijn niet voor of tegen de staten die in oorlog zijn met elkaar maar we zijn ervoor dat het internationaal recht zal worden toegepast en dat overtreders daarvan zullen worden berecht.

Eén van de vele actieve wereldfederalisten uit het recente verleden is Bill Pace. Hij werkte vele jaren als directeur op het kantoor van de *World Federalist Movement* in New York. Hij heeft een grote rol gespeeld bij het oprichten van het Internationaal Strafhof in Den Haag in 2002 in Rome.

Dit zijn morele krachten uit het Wereldgeweten van waaruit wij moeten werken.

GOD 9.0

Gelezen door Frans M. Vermeulen,
bestuurslid WFBN

Van een collega-pastor kreeg ik in augustus jl. een boek te leen, waarvan de titel me verbaasde: *GOD 9.0*: ik kon me er zo gauw geen voorstelling bij vormen. Toen ik het eenmaal gelezen had, heb ik het meteen aangeschaft. Schrijvers zijn Marion Küstenmacher, Tilmann Haberer en Werner Tiki Küstenmacher, allen van Duitse komaf.

Het boek geeft in vogelvlucht een overzicht van de godsvoorstellingen door de eeuwen heen en de consequenties die dat heeft voor de samenleving, de politiek, de ethiek en de reflectie of filosofie. Deze godsvoorstellingen zijn producten van een voortschrijdend inzicht en bewustzijn, in de diepte en in de breedte, en wel in het spanningsveld tussen het 'ik' en het 'wij'.

De oudste bewustzijnslaag GOD 1.0 situeren de schrijvers in de tijd van circa 100.000 tot 50.000 jaar BC: het jaagtijdperk van het kunnen overleven. Godsbeeld: de moederborst.

De tweede bewustzijnslaag GOD 2.0 loopt van 50.000 tot 10.000 jaar BC: tijdperk van geesten, monsters, engelen, totems, voorvaders en het dodenrijk. Het voortbestaan van de stam is dan het belangrijkste.

De derde bewustzijnslaag GOD 3.0 (tot 5000 BC) is die van de plaatselijke machtgoden, waaronder de oorlogsgod Jahweh. Het is het tijdperk van mythen en sagen.

De vierde bewustzijnslaag GOD 4.0 is die van de Schepper God, die wetten geeft en rechtspreekt, het goede beloont en het kwade straft. Tijdperk: van 5000 BC tot 1400 AC. In deze periode ontstaan de Bijbelse verhalen en geschriften en ook de Koran. De schrijvers zien dat - heden ten dage - nog veel mensen zich in deze laag prima kunnen vinden. En daar dus ook geen afscheid van willen nemen. Tijdens de Middeleeuwen worden kettters op de brandstapel gebracht. Maar de menselijke geest valt niet te temmen of te remmen. De volgende lagen luiden dan ook de toekomst in.

De vijfde bewustzijnslaag GOD 5.0 is die van de Nieuwe Tijd (na 1400) met zijn twijfels, met zijn godsdienstoorlogen, kerkscheuringen, een tijd die uitloopt tot aan 'God is dood' (Friedrich Nietzsche, 1844-1900). Vanaf de 20e eeuw gaat het snel: nieuwe godsbeelden komen op, de oude hebben afgedaan.

De zesde bewustzijnslaag GOD 6.0 is die van de god in alle religies, die van de Liefde, de god zonder dogma's. Mensen geloven soms in een moederlijke god, barmhartig, vriend van mensen. Je kunt er een relatie mee hebben. Of in elk geval "iets".

Marion Küstenmacher
Tilmann Haberer
Werner Tiki Küstenmacher

GOD 9.0

In het Nederlands vertaald en in eigen beheer uitgegeven door Piet van Veldhuizen

*Tiende druk 2024. Uitgever: pvveldhuizen@gmail.com
Geen ISBN-nummer, niet te koop in de boekhandel. Het boek GOD 9.0 is een uitgave in eigen beheer.*

Schrijvers: Marion Küstenmacher, Tilmann Haberer en Werner Tiki Küstenmacher. Gedrukt in Duitsland. De Nederlandstalige versie kan worden besteld bij:

*Dr. Piet van Veldhuizen,
Geertruid Pijnsenhof 14,
3342 GN Hendrik-Ido-Ambacht, Nederland
of per e-mail:*

pvveldhuizen@gmail.com

of via de website: www.woordenmetzielenzin.nl

De zevende bewustzijnslaag GOD 7.0 is die van het afscheid van een god die zich buiten het innerlijk van de mens zou bevinden. Dus de bekende Zwitserse Lutheraanse theoloog Karl Barth (1886-1968) met zijn idee van god als de *Ganz Andere* heeft het nakijken.

De achtste bewustzijnslaag GOD 8.0 is die van de god als Geest, verweven met alles. De Aarde en alles in het heelal wordt door mensen beleefd als een goddelijk milieu (Teilhard de Chardin, 1881-1955). Alle mensen zijn wezenlijk met elkaar verbonden. De evolutie is het goddelijke instrument dat mensen bijeen brengt in een situatie van eeuwige vrede en geluk. Mensen die dit nu al concreet beleven wijden zich aan de mensheid zonder wederdienst te verwachten, met een voorkeur voor de dienst aan hen die het meest te lijden hebben. Zij hebben

zich totaal losgemaakt van het wijdverbreide 'halen, hebben en houden' en zijn diepgelukkig met het geven van hun leven. Dit gaat echter niet zonder een periode te hebben doorgemaakt van een diepe bestaanscrisis. Zoals ooit Jezus zijn leven gaf, nadat hij in de Hof van Olijven bloed, zweet en tranen had geplengd. Het gaat hier om het tijdperk van compassie en mededogen, van de ultieme strijd tegen het platte egoïsme.

De negende bewustzijnslaag GOD 9.0 laten de schrijvers open en vullen het dus niet in. Ze zeggen daarmee dat ze niet kunnen weten hoe het godsbeeld nog verder kan verdiepen en evolueren. Ze verwachten wel dat het kan, alleen weten ze niet hoe.

De schrijvers zijn zich ervan bewust dat zij de werkelijkheid schematisch voorstellen. In werkelijkheid zijn er geen scheidslijnen en lopen de bewustzijnstoestanden van mensen door elkaar heen, soms zelfs in één en dezelfde persoon. Dwars door het schema loopt de lijn van de mystiek, al dan niet religieus geduid. Maar toch is er wel een algemene rode lijn in te ontdekken. We gaan steeds meer beseffen dat oorlog waanzin is en dat godsdienstoorlogen waanzin in het kwadraat zijn. We vechten niet meer tegen ketters en brengen geen heksen meer op de brandstapel. Wel is er nog veel strijd te leveren tegen domheid, misverstand, eigenbelang en machtsstreven, waaronder misleiding, maar de wereld is op weg naar een hoger geestelijk niveau, menen de auteurs.

Ik houd mijn twijfels, ook en juist als ik dit kostbare boek bestudeer. Ik mis met name een visie op het kwaad in de wereld en in de mens, waaronder in mezelf. Maar van de andere kant geven de schrijvers ook zelf wel aan dat mensen kunnen 'terugvallen' op een lager niveau van bewustzijn en daar dan toch weer 'geloof' aan hechten. Ik vind het nog te weinig. Er is ook schaamteloos bewustzijn (Hitler, Stalin, Pol Pot e.d.) en pseudo-bewustzijn, als je bedenkt dat er mensen zijn die hun eigen illusies achterna lopen.

Influencers, partijbonzen, gokkers, bitcoiners, sportverdwaasden, drugs- en seksverslaafden, ruziezoekers: het wemelt in de wereld van lieden die van het paadje af zijn. We moeten ze liefhebben en mogen ze niet veroordelen, maar ze zorgen wel voor de nodige trammelant!

Recht

Door Frans M. Vermeulen, bestuurslid van de WFBN en coördinator van de werkgroep Federalisme

Het woord 'recht' is in onze huidige tijd een misbruikt woord.

De oorzaak daarvan is gelegen in het feit dat er twee soorten rechten zijn:

- Ontisch recht (van nature, niet onderhandelbaar)
- Afgesproken recht (niet van nature, wel onderhandelbaar) is altijd tijdelijk of situationeel.

Wat nu gebeurt is dat mensen bij het bepalen van rechten dat 'afspreken' onderuit willen halen en alles willen onderbrengen bij de ontische rechten. Bij voorbeeld: het is duidelijk dat het menselijk lichaam onschendbaar is. Daarom hoeft er ook niet "afgesproken" te worden dat martelen niet mag. Gaan we dat toch "afspreken", bijvoorbeeld in de UVRM 1948, dan ontstaat er een onduidelijke situatie. Mensen kunnen gaan denken dat martelen onderhandelbaar is, een kwestie van afspraak. Ik moet er niet aan denken!

Abortus provocatus is een duidelijk voorbeeld van een afgesproken recht.

De vrouw die ongewenst zwanger wordt heeft dus geen (ontisch) recht op abortus, maar de solidariteit (dat wel een ontisch recht is: je hebt er van nature recht op) gebiedt dat zij in haar nood wordt bijgestaan en dat kan **onder meer** (!) inhouden: de toepassing van abortus provocatus. Het idee dat de vrouw dat **in haar uppie** kan beslissen, lijkt menselijk en vooruitstrevend, maar het is in feite een medemens in de kou laten staan. Abortus tot een ontisch recht willen verklaren is dus juist mensonterend. Een mens in wording (ongeboren) heeft het ontische recht om te mogen leven. Ook voor dat ongeboren kind geldt: "Dood mij niet!". Net als ieder ander. Maar er zijn gevallen, die zo schrijnend zijn, dat de vrouw in kwestie helaas toch de eindbeslissing zal moeten nemen. Helaas, want dat zich aandienende kind heeft het ontische recht op leven. En juist dan is de solidariteit zo belangrijk. Het praten over 'recht op abortus' moet dus ophouden: het is **fake**. Laat staan dat het in de grondwet moet worden opgenomen, zoals ik in de krant las.

Wat ook *fake* is, is het zogenaamde 'vetorecht' binnen de Veiligheidsraad van de VN.

Het is sowieso iets dat **geregeld** is en dus onderhandelbaar is. Maar in dit geval betwijfel ik zelfs of we het veto binnen de Veiligheidsraad mogen rangschikken onder de afgesproken rechten. Het veto staat namelijk zó honderd procent haaks op het begrip 'recht', dat ik geneigd ben om te zeggen dat er helemaal geen afspraak over gemaakt kan worden.

Het is volstrekt ondemocratisch en het laat zien dat er mensen zijn die zichzelf belangrijker vinden dan alle andere mensen. Daarom moet dat **pseudo-recht** worden afgeschaft. Het vertroebelt en bevuilt het woord 'recht'. Maar er is meer: echte wereldburgers en echte federalisten zullen het woord 'vetorecht' niet in de mond nemen,

want dat wekt misverstanden bij hen die geen wereldburger/federalist zijn. En waar je het tegenkomt, in discussie of in de media, zul je altijd moeten uitleggen dat er geen vetorecht kan bestaan. Breng het dan in verband met het verschil tussen ontische en afgesproken rechten en leg daarna uit dat zo'n veto juist zó mensonterend is, dat geen zinnig mens daar een afspraak over zou willen maken. Het is ook geen kwestie van ethiek/moraal. Het is gewoon een kwestie van het gezonde verstand. Met het 'vetorecht' zit je in de wereld van de hallucinatie.

Deze week kwam in het nieuws de "sarco" voorbij: dat is een glazen kistje waarin je gaat slapen en waarin de zuurstof opraakt, omdat het kistje luchtdicht is afgesloten. Je ademt dus steeds weer je eigen uitgeademde lucht in, zodat je in coma raakt en tenslotte overlijdt. Ook hier gaat het om een recht dat alleen afgesproken kan worden en nooit het karakter kan krijgen van een ontisch recht. Het is en blijft betwistbaar. Maar als het gaat om iemand die geen enkel vooruitzicht heeft in beterschap en/of voortdurend pijn lijdt, dan kan ik me voorstellen dat dit afgesproken recht zich evolueert in de richting van een ontisch recht.

Hier zie je een grijze overgang van min naar plus. Bovendien is hier geen kind in het geding.

De mens heeft hier het woord 'uitzondering' voor uitgedacht.

Wat ik tenslotte heel belangrijk vind is het werk van Henry George, die al in de 19e eeuw zei dat er geen recht op grond bestaat. Hij deelde die opvatting met de indiaan Seattle. Deze opvatting komt ook voor in de tora, in de evangeliën en de koran, maar dan gaat het nog verder: **eigendom is fictie** (dit in tegenstelling tot bezit). De Aarde geeft ons wat we nodig hebben en dat moet naar rato worden **verdeeld** onder alle aardbewoners. Dus naar behoefte. Van verdienste kan dus geen sprake zijn en via arbeid denken "recht" te hebben op alles wat je nodig hebt, is eveneens pure lariekoek. Om niet te zeggen: een leugen. De dingen die je nodig hebt om te kunnen leven **en om er voor elkaar te zijn**, vallen onder het ontische recht, ook als je niet kunt werken. Wees dus wijs en vecht voor het **onvoorwaardelijke basisinkomen**, een afgesproken recht. Dan ben je bovendien al aardig in de richting van de tora, het evangelie en de koran, uiteraard zonder dat je die teksten strikt nodig hebt. Maar mooi meegenomen toch?

Hadden we maar beter naar Tinbergen geluisterd...

We wilden domweg onze rijkdom niet delen

Jan Juffermans is lid van de Raad van Adviseurs van de WFBN

Europa heeft, mede namens Nederland, met diverse landen in Noord Afrika met veel geld 'geregeld' dat er zo min mogelijk vluchtelingen naar onze rijke landen kunnen komen. Ook tussen Zuid-Amerika en de Verenigde Staten van Noord Amerika wordt al jaren gepoogd vele mensen tegen te houden, met name bij de grens met Mexico. Op beide fronten spelen zich onmenselijke taferelen af.

Mensen worden met alle mogelijke middelen tegen gehouden, ook met geweld en bijvoorbeeld in Tunesië worden mensen letterlijk de woestijn in gestuurd, waarbij er, net als met de bootvluchtelingen, talloze doden te betreuren zijn. Dat is meer dan onmenselijk. Het is helemaal niet verwonderlijk dat steeds meer mensen een betere plek zoeken, vaak uit ernstige armoede, maar tegenwoordig ook vanwege de klimaatontwrichting, de droogte, de branden, de overstromingen en de dagelijkse temperaturen die niet meer te harden zijn.

Immigratie tegengaan

In de jaren 60 van de vorige eeuw werd er mondiaal en Europees onderhandeld over meer financiële hulp aan de arme landen, toen ook al om immigratie tegen te gaan. Maar bij die onderhandelingen was het voortdurend afdingen, en zeker niet te veel toegeven. De man die als econoom daar belangrijk onderzoek voor deed was Nobelprijswinnaar prof. Jan Tinbergen. Na veel politiek soebatten werd in 1970 de 0,7 % van het Bruto Nationaal Product (BNP) in VN-verband afgesproken. Het is wellicht vooral aan minister Jan Pronk te danken dat Nederland dat toen ook heeft overgenomen. Maar andere landen bleven daarbij ver achter.

Tinbergen in NRC*

Om de mondiale situatie van arm en rijk nog eens goed te beschrijven, publiceerde de NRC op 20 juni 1991 een artikel van Jan Tinbergen met deze kop: "Meer hulp geven zal immigratie beperken". Hier volgt nu een letterlijk citaat uit dat belangrijke artikel:

"De door mij verdedigde verhoging van de ontwikkelingshulp is de oplossing. Om te beginnen, tot het officiële doel van 0,7 procent van het BNP. Dit is ongeveer het Nederlandse peil, waar de meeste ontwikkelde landen de helft onder blijven. Duitsland b.v. 0,45 procent in plaats van 0,7 procent, Amerika 0,35% procent. Zoals ik tot vervelens toe heb betoogd, is dit te weinig en zijn twee à drie

procent nodig. Wil men gelijk welzijn tussen ontwikkelde en onderontwikkelde landen in één eeuw bereiken, dan is 3,4 procent hulp nodig. Zou men dit doel in 50 jaar willen bereiken, dan 25,7 procent! Het vraagstuk is inderdaad veel ernstiger dan men denkt!"

Dit vond ik zeer opmerkelijke cijfers, en ook begrijpelijk. Regelmatig heb ik sinds die tijd gedacht en ook opgemerkt: Hadden we maar beter naar Tinbergen geluisterd. Nuchter bekeken hadden we toen natuurlijk minimaal voor die 3 tot 4% moeten kiezen. Dan had de wereld er nu ongetwijfeld al een stuk beter voorgestaan.

Jan Tinbergen

Fabel van 0,7 procent

Dat artikel van Jan Tinbergen heb ik vele jaren in ongeveer vijfvoud in verschillende ordners bewaard. En ik kwam ze de laatste tijd, bij het opruimen, weer tegen, en besloot toen er toch weer eens wat mee te doen. Vele keren heb ik het al in debatten verteld, maar er ook nog een keer over gepubliceerd. Dat was met een ingezonden stuk in dezelfde NRC op 22 december 2004, met de kop 'Fabel van de 0,7 procent ontwikkelingshulp'. Daarin verwees ik natuurlijk naar het artikel van Tinbergen zelf in 1991 en citeerde er ook toen de percentages uit. De aanleiding daarvoor was dat op een speciale Tinbergen--conferentie bleek dat nota bene zelfs Tinbergen--kenners het bewuste NRC-artikel van hem, en de zo belangrijke feiten daarin, niet kenden!

Omgekeerde ontwikkelingshulp

Intussen is het 2024 en heeft onze 'extraparlementaire' regering het nodig gevonden een extra groot bedrag, een slordige 2,4 miljard euro, van het ontwikkelingsbudget extra te schrappen. Zo komen we nog verder van huis. Nog even en we schaffen het budget helemaal af en bouwen van het geld een enorme muur om Nederland, met alleen nog enkele gaten voor bijvoorbeeld de import van goedkope spullen en veel soja voor veevoer, en ook de export van bloemen, uien en vlees... Al vele jaren is er ook sprake van 'vervuiling' van het budget voor internationale samenwerking. Zo ging er veel geld naar 'het vluchtelingenvraagstuk', naar de vele rapporten door Nederlandse bureaus en ook naar allerlei projecten die eerder met exportbevordering dan met goede ontwikke-

lingen daar te maken hadden. Helemaal schandalig is dat er al vele jaren sprake is van 'omgekeerde ontwikkelingshulp'. Met name dr. Lou Keune van de Tilburg Universiteit, deed daar onderzoek naar en kwam rond 2010 nog uit op gemiddeld een factor 2, ofwel: we geven landen geld voor diverse projecten, maar in de praktijk blijkt dan dat we zelfs twee keer zoveel geld, met min of meer duistere praktijken, uit die landen weten buit te maken. In latere artikelen las ik dat die factor 2 ook nog wel eens hoger kan liggen.

Neo-koloniaal

De verhouding tussen ons en armere landen is ook qua klimaat duidelijk in het nadeel van vooral de zuidelijke landen uitgevallen. Wij zijn immers de zeer grote uitstoters van de klimaatgassen. Maar zij zitten in de hitte en hebben vaak niet de middelen om bijvoorbeeld hun huis of hut goed te isoleren of een airco aan te schaffen. En uit een recent onderzoek van Jason Hickel en collega's werd onlangs duidelijk dat wij ook nog eens op zeer grote schaal profiteren van de zeer goedkope arbeid van mensen in arme landen, met gemiddeld een 90% lager uurloontje! Dat is neo-koloniaal. Bijvoorbeeld daarom rijden er ook in Nederland zoveel onveilige busjes rond die ons haastig van die lekker goedkope spullen komen brengen. Qua gebruik van de mondiale grond- en grondstoffen is het helaas ook niet anders gesteld. Zie de grote verschillen tussen landen wat betreft de mondiale Ecologische Voetafdruk. Rijke landen claimen gemiddeld per persoon ongeveer 5-7 mondiale hectares (met gemiddelde mondiale opbrengsten) terwijl armere landen gemiddeld slechts 1-3 mondiale hectares van de Aarde gebruiken.

Rijkdom en Limitarisme

Als we de balans hier willen opmaken van ongeveer 70 jaar 'ontwikkelingssamenwerking', zoals we het later mooi zijn gaan noemen, dan is die niet erg positief. Vorig jaar kwam Oxfam Novib nog met deze cijfers over de enorme kloof tussen arm en rijk: bij de extreem rijken komt 63 procent van alle nieuw verworven rijkdom terecht, terwijl

maar 10 procent bij 90 procent van de wereldbevolking terecht komt. De tegenstellingen tussen arm en rijk zijn nog veel groter geworden en het is volkomen logisch dat mensen uit hun benarde situatie steeds vaker proberen te vluchten. De mondiale situatie is min of meer hopeloos, mede omdat de klimaatontwrichting vele slachtoffers maakt, de biodiversiteit rampzalig is afgenomen, er van algehele vergiftiging sprake is, en we bovendien ook weer walgelijke oorlogen voeren. Triest genoeg is bij dat alles gebleken dat we onze rijkdom blijikbaar domweg niet willen delen. Hier mag ook wel eens een groot welgemeend excuus over uitgesproken worden. Gelukkig is er de laatste tijd wel meer aandacht voor de negatieve kanten van de grote rijkdom, dankzij het werk en het boek *Limitarisme* van prof. Ingrid Robeyns.

Electrische kookplaat

Wat me op dit moment heel erg zinvol lijkt is dat we samen met andere rijke landen alles in het werk stellen dat arme landen zo snel mogelijk duurzame energiebronnen kunnen installeren, zoals windmolens, zonneboilers en zonnepanelen, en dat alle families daar voordelig een elektrische kookplaat kunnen aanschaffen. Het is direct veel beter voor hun persoonlijke gezondheid en veiligheid, door niet meer te hoeven koken en stoken met hout. Dat redt gelijk ook bomen, en kan nog meer positieve uitwerkingen hebben, zoals schaduw tegen de hitte, meer noten en andere opbrengsten, en ook meer biodiversiteit. En het is ook nog eens welbegrepen eigenbelang vanwege de reductie van CO₂-uitstoot. Daar is haast bij geboden. Het geld voor zo'n grote operatie moet dan vooral komen van de 10% rijksten der Aarde, via bijvoorbeeld een forse Klimaat- of Overlevings-belasting. Die 10% rijksten zijn namelijk ook veruit de grootste CO₂-uitstoters van de hele wereld.

En in het algemeen moet ik toch vooral nog steeds verzuchten: 'Hadden we maar beter naar Tinbergen geluisterd'!

*een foto van het NRC artikel van Jan Tinbergen kan worden opgevraagd bij de redactie.

Denk mondiaal – handel lokaal

In mijn jonge jaren had ik al zorgen over de armoede elders op Aarde. We hadden bij mijn ouders thuis een 'missiebusje'. In de Leidse regio waren we rond 1965 met een groep actief voor de Stichting 2%; betaal twee procent van je inkomen voor ontwikkelingswerk, in dit geval voor de vakbond CLASC Internacionala in Latijns America. Mijn partner Marianne was actief in de Leidse Wereldwinkel. In 1972 reisden we samen over land naar India, en gingen in vier maanden daar het hele land rond en aten vegetarisch, zoals de meeste mensen daar. Maar de werkelijk tergende armoede die we daar op grote schaal zagen, motiveerde ons om vooral in Nederland te helpen de zo scheve wereldsituatie te proberen te veranderen. Ook van teleurgestelde ontwikkelingswerkers hoorde ik regelmatig dat zij tot de conclusie waren gekomen dat ze vooral in ons eigen land structureel iets wilden veranderen. In 1974 (dus precies 50 jaar geleden) gaven we de poster 'Minder vlees mevrouw, u weet hopelijk wel waarom! uit. Het was ons protest tegen de overheid, die toen nog brutaal reclame maakte met 'Vlees mevrouw, u weet wel waarom', terwijl de consumptie van vlees hier toen al heel hoog was. Dankzij die poster kwam ik in 1978 in dienst van het Eco-centrum De Kleine Aarde, als uitgever. En daar werd 'Denk mondiaal – handel lokaal' een belangrijk uitgangspunt van ons werk, sociaal en ecologisch. Met het Platform Duurzame en Solidaire Economie hebben we sinds 2006 diverse activiteiten ontplooid om tot structurele veranderingen te komen, zoals plannen voor een nieuwe economie, stoppen met de BNP-groei en een eerlijke mondiale welvaartsverdeling, en sinds enkele jaren ook het project 'Footprint Justice'.

Dit artikel verscheen eerder op de site www.platformDSE.org

Kunst uit Palestina

Finan Ghazal (1965) is een Palestijnse kunstenares, geboren in Nablus. In 1973 kwam ze met haar familie naar Nederland. Vanuit de diaspora volgt ze de situatie in Palestina op de voet, zoals tijdens de eerste Intifada in 1986. Deze gebeurtenis raakte haar diep en ze begon zich terug te trekken op haar slaapkamer om te tekenen en op die manier haar emoties te uiten. Met weemoed en vol verlangen naar haar vaderland komen tekeningen en schilderijen tot stand.

Finan maakt gebruik van verschillende technieken en materialen zoals pastelkrijt, oliekrift, acrylverf, fineliners en potlood. Ze tekent graag het traditionele Palestijnse leven waarin de vrouw centraal staat. De vrouw heeft het naar haars inziens het zwaarst te verduren: de angst, onmacht, onzekerheid en onderdrukking maken haar en haar gezin kwetsbaar.

Haar werk werd getoond tijdens de tentoonstelling 'Nakba betekent voor mij' die van 15 mei t/m 24 juni 2022 te zien was in Verhalenhuis Belvédère in Rotterdam. Sinds kort heeft een Finan een instagram account: @finanghazal
Wij publiceren hierbij een selectie uit haar veelzijdige en omvangrijke werk.

Olijvenoogst, 2003, pentekening

Nog geen titel, 2008, potloodtekening

Palestina huilt, 2012, acrylverf

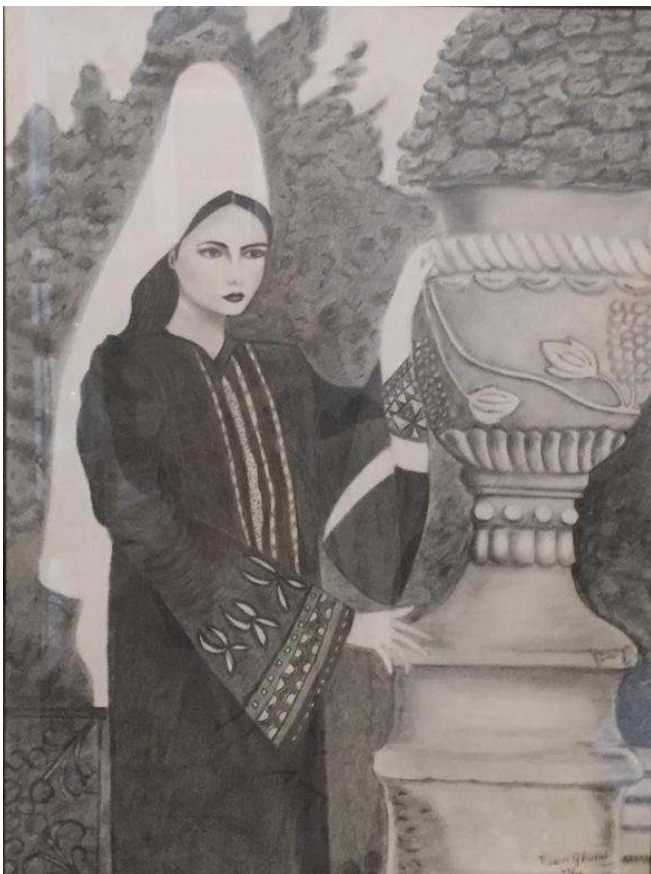
Traditionele sjaal uit Saffad, 2005, potloodtekening

Gaza, geen jaartal, acrylverf

Palestijnse jonge vrouw in traditionele klederdracht, 1988, pentekening

Traditionele kleding uit Betlehem, 2006, potloodtekening

Gevangen in het beroofde land, 1988, olie-pastelkrijt

Eer en glorie

Over het doorzien van oorlogspropaganda

Dr. Alfred de Zayas is professor in de rechtsgeleerdheid aan de Geneva School of Diplomacy en was Onafhankelijk Deskundige van de VN voor een Democratische Internationale Orde 2012-2018. Hij is de auteur van twaalf boeken waaronder de trilogie 'Building a Just World Order' (2021), 'Countering Mainstream Narratives' (2022) en 'The Human Rights Industry' (Clarity Press, 2021).

Toen ik deze zomer door Frankrijk, Italië en Zwitserland fietste, viel het me op hoeveel oorlogsmonumenten, gedenkplaten en standbeelden van generaals en admiraals de straten en boulevards sieren, zelfs van kleine steden. Persoonlijk heb ik veel respect voor echt patriottisme, voor zelfopoffering en individueel heldendom. Ik buig mijn hoofd in eerbied en herinnering aan het lijden van voorgaande generaties, niet alleen soldaten maar ook burgers - allemaal slachtoffers van oorlog en mislukte diplomatie. Tegelijkertijd maak ik me zorgen over de alomtegenwoordige cultus van de dood en de afwezigheid van zorgvuldige reflectie over hoe oorlogen tot stand komen. Ik was bezorgd over de afwezigheid van monumenten die eer betonen aan pacifisten en vredesmakers zoals Henri La Fontaine (*International Peace Bureau*), Leo Tolstoy, Aristide Briand, Frank Kellogg[1], Gustav Stresemann. Nergens zag ik een monument voor gewetensbezwaarden tegen militarisme en handelaren in de dood[2]. Wat zegt dit over onze samenlevingen? Over onze beschaving?

In een poging om dit fenomeen aan mezelf uit te leggen, begon ik wat ideeën op te schrijven in een notitieboekje dat ik altijd meeneem als mijn vrouw en ik met de fiets gaan toeren.

Misschien is er een verklaring te vinden in de menselijke natuur. Mensen willen geloven. We hebben een moreel kompas nodig; we willen geloven in waarden als moed en burgerzin. Als we jong zijn, hebben we allemaal rolmodellen nodig, goede voorbeelden, helden en heldinnen om te bewonderen, nobele idealen om na te streven. Als we niet meer zo jong zijn, koesteren we nog steeds bepaalde waarden, gaan we door met onze zoektocht naar de zin van het leven en proberen we onze directe omgeving, binnenlandse en mondiale aangelegenheden te begrijpen. Als kinderen van onze tijd vertrouwen we op onze opvoeding, op de media, op vooropgezette ideeën en culturele paradigma's.

Eer en glorie zijn verheven begrippen die bedoeld zijn om ons te inspireren tot nobele gevoelens zoals solidariteit, *unus pro omnibus, omnes pro uno* (één voor allen, allen voor één), vergezeld van het gevoel dat we deel uitmaken van het grotere universum, leden van de familie van levende wezens, dieren, bomen - en acht miljard andere mensen: *Seid umschlungen Millionen, dieser Kuss der*

ganzen Welt (Wordt omhelsd jullie miljoenen, deze kus aan de hele wereld! Schiller, *An die Freude*)[3].

Trots zijn op ons thuisland, op onze cultuur en ons erfgoed is een positieve eigenschap; het is gezond en noodzakelijk. We moeten dit gevoel van identiteit koesteren, omdat het ons menselijker maakt, meer geïntegreerd in onze gemeenschappen. We moeten onze eigen geschiedenis kennen en ons er goed bij voelen - de goede en de slechte. Alleen als we de fouten van onze voorouders erkennen, kunnen we de beschaving die door voorgaande generaties is ontwikkeld, bevorderen en versterken.

Nihilisme is gevaarlijk. Niemand zou zijn wortels moeten afwijzen. Een Amerikaan heeft het volste recht om trots te zijn dat hij Amerikaan is - en vanwege deze trots heeft hij er belang bij om zijn omgeving te verbeteren, zowel cultureel, economisch als moreel. Alleen wie van zijn land houdt, heeft de nodige overtuiging om obstakels te overwinnen en een bijdrage te leveren aan toekomstige generaties. Nationale trots is niet isolationistisch en mag ook niet worden gebruikt tegen andere volken en naties. We moeten ook erkennen dat een Brit het recht heeft om trots te zijn op zijn Brits zijn, een Duitser op zijn Duits zijn, een Rus op zijn Russisch zijn, een Chinees op zijn Chinees zijn. Ze hebben allemaal geweldige culturen. Ik zou iedereen willen aanraden om de UNESCO Grondwet [4] te lezen en zich te verheugen in het gemeenschappelijke erfgoed van de mensheid. Misschien wel het belangrijkste besef is vastgelegd in artikel VII: "dat aangezien oorlogen beginnen in de hoofden van mensen, het in de hoofden van mensen is dat de verdediging van de vrede moet worden opgebouwd." Daarom hebben we een **Wereldverdrag voor Vredeseducatie** nodig. We hebben onderwijs nodig in respect voor andere culturen en empathie voor slachtoffers van onrecht.

Vanwege fouten en misdaden van onze voorouders hebben we niet het recht om onze wortels te verwerpen. Er is geen collectieve schuld. Sterker nog, schuld en prestatie zijn individueel en we moeten ons niet plaatsvervangend schuldig voelen voor het verleden. We moeten onze geschiedenis opnieuw bekijken en kijken hoe we dingen beter kunnen doen. Niemand kan een volk vertrouwen dat lijdt aan *oikofobie*, dat oude waarden verwerpt en losgekoppeld is van het geheugen. Laten we daarom de vele goede dingen van onze beschaving vieren. Nationale trots betekent niet haat jegens anderen, maar eerder een meer volwassen verlangen om in vrede met onze burens te leven, om de rijkdom van diversiteit te erkennen, de prestaties van onze burens, het enorme scala aan perspectieven en benaderingen.

Helaas kunnen goede waarden als nationale trots worden misbruikt voor bijbedoelingen, voor agressie en haat. Maar al te vaak zijn de nobele begrippen eer en glorie gekaapt en gekoppeld aan een misantropische cultus van geweld, oorlog en bloed. Duizenden jaren lang hebben de politieke en intellectuele leiders van onze samenlevingen eer en glorie opzettelijk vermengd met militaire "deugden" en een cultuur van agressie en overheersing gevoed,

een verheerlijking van oorlog en sterven voor je land. Van Horatius hebben we de "oude leugen", die trieste stelregel *dulce et decorum est pro patria mori*[5] (het is lief en gepast om te sterven voor je vaderland). Maar moeten we in plaats daarvan niet verder leven en bijdragen aan het welzijn van iedereen? Paradoxaal genoeg worden eer en glorie soms geassocieerd met grote moordenaars zoals Alexander "de Grote", Julius Caesar, Napoleon, die we geacht worden te bewonderen. Onze westerse "beschaving" gaat door met deze giftige indoctrinatie op scholen, universiteiten, in folklore en de media. Steden staan vol met oorlogsmonumenten en standbeelden voor generaals en admiraals. De tijdgeest, groepsdenken en groepsdruk blijven hulde brengen aan militaire prestaties, veldslagen, "overwinningen". We zijn verslaafd aan de fantasie van "overwinning" en "de winnaar krijgt alles". Er wordt van ons verwacht dat we ons "patriottisch" voelen over oude en nieuwe oorlogen.

Persoonlijk voel ik compassie voor al die jonge mannen en vrouwen die in zoveel nodeloze oorlogen zijn gestorven - niet alleen de soldaten, maar ook de medici, de vrijwilligers en de honderdduizenden burgers die het leven lieten door terroristische bombardementen op bevolkingscentra, scholen en ziekenhuizen. Ja, we moeten eer betonen aan de toewijding, standvastigheid, zelfopoffering en heldhaftigheid van zoveel slachtoffers van gewapende conflicten. We moeten ook nadenken over de vraag waarom politici de voorkeur gaven aan oorlog boven diplomatie, geweld boven dialoog, onverzettelijkheid boven compromissen.

In plaats van oorlogsmonumenten op te richten, zou het gezonder en rationeler zijn om ervoor te zorgen dat conflictpreventie werkt, dat diplomatie de middelen heeft om primitief nationalisme te slim af te zijn. Het is gemakkelijk om te zeggen dat "oorlog moet worden uitgebannen", maar dat zal pas gebeuren als we een mentaliteitsverandering ondergaan, als we onze fascinatie voor oorlog, vliegdekschepen, onderzeeërs en kernbommen laten varen. Zoals Oscar Wilde ooit schreef:

"Zolang oorlog als slecht wordt beschouwd, zal het altijd een fascinatie hebben. Wanneer het als vulgair wordt gezien, zal het ophouden populair te zijn."[6]

Ik zou Wilde willen parafaseren: zolang eer en glorie geassocieerd worden met oorlog, zal er oorlog zijn. Er is dus een paradigmawisseling nodig. We moeten leren die menselijke eigenschappen te vieren die het goddelijke manifesteren - menselijke creativiteit, filosofie, kunst, muziek, architectuur, techniek, geneeskunde. We zouden monumenten moeten oprichten voor de vreedstichters - niet voor de machtsmakelaars die profiteren van de oorlog, niet voor de over-gedecoreerde generaals die de slachting leiden van jongeren die gehersenspoeld zijn om te geloven dat het eervol is om andere jongeren te doden in de naam van "patriottisme". Echte patriotten eren het leven, niet de dood. Patriottisme betekent bezorgdheid voor het welzijn van iedereen, iedereen buiten schot houden, de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen

veiligstellen door onderwijs, het creëren van banen, het vergemakkelijken van hun "streven naar geluk". Oorlogen vernietigen de toekomst van generaties.

De edelste vorm van burgerlijke verantwoordelijkheid is pacifisme[7], een verbintenis om conflicten te voorkomen, af te zien van provocaties, grieven aan te pakken, werkbare oplossingen te bedenken, een duurzame *modus vivendi*. Laten we Wilfred Owens *Anthem for Doomed Youth* herlezen en kijken hoe relevant het vandaag de dag is in de context van de oorlogen in Oekraïne, Gaza en elders:

Wat zijn de voorbijgaande klokken voor hen die sterven als vee?

Alleen de monsterlijke woede van de geweren.

Alleen het snelle geratel van de geweren

Kan hun haastige woorden uitspreken.

Geen bespotting nu voor hen, geen gebeden of klokken;

Noch een stem van rouw behalve de koren, -

De schelle, demente koren van jammerende granaten;

En bugels die om hen roepen vanuit droevige landen[8].

Laten we ook Erich-Maria Remarque's anti-oorlogsroman *All Quiet on the Western Front* herlezen. Onlangs bezocht ik het graf van Remarque in Ronco sopra Ascona, van waaruit je een vredig panorama hebt over het Lago Maggiore in Ticino.

Als tiener las ik Remarque tijdens de Vietnamoorlog. Ik identificeerde me met Paul Bäumer, de jonge Duitse soldaat:

"We zijn geen jongeren meer. We willen de wereld niet bestormen. We vluchten voor onszelf, voor ons leven. We waren achttien en begonnen van het leven en de wereld te houden; en we moesten het kapotschieten." [9]

Toen ik de roman als volwassene herlas, begreep ik de enormiteit van de misdaad tegen onze jeugd, de monstrueuze onverantwoordelijkheid van onze politici die blijven sabelratelen, provoceren, escaleren, agressief zijn. Het zijn niet de mensen die de oorlogen in Vietnam, Joegoslavië, Afghanistan, Irak, Libië, Syrië, Soedan, Oekraïne en Gaza wilden. De mensen wereldwijd willen vrede door middel van onderhandelingen. Maar we zijn getuige van het voortdurende falen van de diplomatie en de overheersing van het militair-industrieel-financieel complex dat meer oorlogen wil en daar winst uit haalt. Oorlogspropaganda is alomtegenwoordig, hoewel het specifiek verboden is in Artikel 20 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten [10], dat bepaalt:

1. Oorlogspropaganda is bij wet verboden.

2. Elke propaganda voor nationale, raciale of religieuze haat die aanzet tot discriminatie, vijandigheid of geweld is bij wet verboden." [11]

Het is mij duidelijk dat alle oorlogen mislukkingen van de diplomatie zijn, maar ook veroorzaakt door Orwelliaanse oorlogspropaganda, waarvoor politici, academici, denktanks en de media verantwoordelijkheid dragen. Het is duidelijk dat artikel 20 is en wordt geschonden door de Verenigde Staten en NAVO-staten met betrekking tot de oorlog in Oekraïne, die werd uitgelokt door onverantwoordelijke NAVO-uitbreiding en gepaard ging met meedogenloze propaganda en russofobie. Het is duidelijk dat de genocide in Gaza teruggaat op raciale fantasieën, stereotypen en demonisering van Palestijnen als 'terroristen'.

In deze context is het relevant om te vermelden dat sommige diplomaten die ik ken in Genève resolutie 3379 van de Algemene Vergadering "Zionisme is een vorm van racisme" [12] willen herzien, die werd aangenomen op 10 november 1975 en pas werd ingetrokken in 1991, toen Israël met een olifant zwaaide en het erop leek dat de twee-statenoplossing en de zelfbeschikking van het Palestijnse volk op het punt stonden te worden bereikt. Hoeveel bloed is er sindsdien niet vergoten. Hoeveel lijdens, hoeveel vermijdbare tragedies!

Als we even terugkeren naar de roman *All Quiet on the Western Front*, begrijpen we de zinloosheid van de Eerste Wereldoorlog, gevolgd door zoveel andere nodeloze oorlogen. Aan het einde van de roman wordt onze universele soldaat Paul Bäumer gedood, in oktober 1918, een paar weken voor de wapenstilstand: *Im Westen nichts Neues* - alles is rustig aan het Westelijk Front, luidt het situatiebericht. Pauls gezicht vertoont een kalme uitdrukking, "alsof hij bijna blij was dat het einde gekomen was".

De literatuur biedt ons veel positieve lessen. Maar onze politici willen niet leren. Nee, er is geen eer en glorie in oorlog. Alleen slachting.

Noten:

[1] <https://diplomacy.state.gov/the-kellogg-briand-pact/>

[2] Er is echter een gedenksteen, opgericht in 1994 aan de noordkant van Tavistock Square, Bloomsbury, in de London Borough of Camden, ter herinnering aan "mannen en vrouwen gewetensbezwaarden over de hele wereld en in elke tijd". <https://heritage.humanists.uk/conscientious-objectors-commemorative-stone/>

[3] https://archive.schillerinstitute.com/transl/schiller_poem/ode_to_joy.pdf

[4] <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/constitution>

[5] Horatius, Odes III, 2,13.

[6] The Critic as Artist (1891), <https://www.online-literature.com/wilde/1305/>

[7] <https://plato.stanford.edu/entries/pacifism/>

[8] <https://www.poetryfoundation.org/poems/47393/anthem-for-doomed-youth>

[9] chapter five (Arthur Wheen translation)

[10] <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

[11] <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

[12] <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
Deze bijdrage werd eerst gepubliceerd op 26 juli 2024 op de website van Counterpunch <https://www.counterpunch.org/2024/07/26/honor-and-glory/>

Dit artikel verscheen eerder in het Engels op de website van Counterpunch <https://www.counterpunch.org/2024/07/26/honor-and-glory/>

De VN-DAG van de VREDE

Bericht 1185 van UEA (de Wereld Esperanto-Beweging, gevestigd in Rotterdam) ter gelegenheid van de Internationale Dag van de Vrede, 21 september 2024

Verzonden aan de Verenigde Naties

Ingezonden door Rob Moerbeek,
lid van de WFBN

Dit jaar 2024 markeert het 25-jarig bestaan van de Verklaring en Plan van Actie van de Verenigde Naties voor een Cultuur van Vrede, waarin staat dat

“vrede een positief, dynamisch proces van deelname vereist, waarin dialoog wordt gestimuleerd en conflicten worden opgelost in een geest van onderling begrip en samenwerking. Samenwerking volgt uit onderling begrip: zonder dit laatste, d.w.z. het vermogen te luisteren en voorstellen te doen, verdraagzaamheid te tonen en gemeenschappelijke wegen te vinden, is vooruitgang onmogelijk.”

Kernpunt voor onderling begrip is de menselijke taal. Talen zijn van primair belang, niet alleen voor uitwisseling maar ook om gemeenschappelijke waarden en beginselen op te stellen. Om vrede te bereiken zijn we aangewezen op de inzet van alle mensen met alle talen. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens veroordeelt in het bijzonder discriminatie op grond van de taal die men spreekt. Dit houdt in: alle talen en de sprekers ervan gelijkwaardig te respecteren; in bijzondere gevallen het gebruik van verschillende gemeenschappelijke talen en bruggen te slaan tussen verschillende talen in een geest van gelijkwaardigheid.

Als organisatie die de Internationale Taal Esperanto verspreidt met het doel saamhorigheid, onderling begrip en respect onder de volkeren van de wereld te ontwikkelen, bekrachtigt de UEA opnieuw de bevordering van menselijke taalrechten als weg die tot vrede leidt. In eigen werkzaamheid zoekt UEA een gemeenschappelijke grond door middel van een gemeenschappelijke taal, zoals opnieuw is gebleken op het 109e Esperanto Wereld-Congres, in augustus gehouden in Arusha, Tanzania. Bijna 1000 Esperanto-sprekers uit 65 landen hebben vreedzaam het onderwerp “Taal, mens en milieu voor een betere wereld” besproken.

Wij wijzen ook op het onderwerp van de Europese Dag van Talen, 26 september 2024, “Talen voor de Vrede”. Aan die dialoog neemt UEA zelf deel. En met andere NGO's als officiële partner van de UNESCO, zullen wij ook deelnemen aan het project “Dans en Vrede hand in hand”, dat slechts één van de vele vredesprojecten vormt van de Esperanto-beweging op internationaal, nationaal en plaatselijk niveau.

De Algemene Vergadering van de VN heeft 2025 uitgeroepen als het “Internationale Jaar van Vrede en Vertrouwen”. UEA neemt er volledig en vol geestdrift aan deel. Vrede en vertrouwen vormen ook het hoofdthema van het Esperanto Wereld-Congres volgend jaar (in Brno, Tsjechië). Onze wereld heeft schreeuwend behoefte aan vrede en die vrede zal er alleen door onderling begrip en vertrouwen kunnen komen. Laten wij in dit tijdperk, waarin wij worden geconfronteerd met oorlogen, hongersnoden, pandemieën en andere uitdagingen, ons verenigen om vrede te eisen, en een vreedzame wereld bouwen in een geest van gelijkwaardigheid ook op taalgebied.

Esperantoversetaling

MESAĜO DE UEA OKAZE DE LA INTERNACIA TAGO DE PACO, 21 SEPTEMBRO 2024

[Mesaĝo sendita al UN. Kun afabla peto republikigi ĝin en viaj lokaj kaj landaj gazetoj kaj komunikiloj, Esperantaj kaj neesperantistaj, plusendi al koncernaj registaraj oficejoj kaj al deputitoj. Diverslingvaj versioj de la mesaĝo kaj afiŝo haveblas en esperantoporun.org/eo/internacia-tago-de-paco-2024/. Dankon!

La jaro 2024 markas la 25-jariĝon de la Deklaracio kaj Agadprogramo de UN pri Kulturo de Paco, kie oni legas ke paco "postulas

pozitivan, dinamikan partoprenan procedon kie dialogo estas instigata kaj konfliktoj estas solvataj en spirito de interkompreniĝo kaj kunlaboro." Kunlaboro sekvas el interkompreniĝo: sen interkompreniĝo, do la kapablo aŭskulti kaj proponi, toleri kaj trovi komunajn vojojn, ne eblas progresi.

Kerna al interkompreniĝo estas la homa lingvo. Lingvoj gravegas, ne nur rilate interkomunikadon sed ankaŭ por starigi komunajn valorojn kaj principojn. Por atingi pacon, ni bezonas la partoprenadon de ĉiuj homoj kun ĉiuj lingvoj. La Universala Deklaracio de Homaj Rajtoj specife kondamnas diskriminacion surbaze de la lingvo kiun oni parolas. Tio signifas egale respekti ĉiujn lingvojn kaj iliajn parolantojn, uzi diversajn komunajn lingvojn en specifaj okazoj, kaj krei pontojn inter malsamaj lingvoj en spirito de egaleco.

Kiel organizo kiu disvastigas la Internacian Lingvon Esperanton kun la celo disvolvi solidarecon, komprenon kaj estimon inter popoloj de la mondo, Universala Esperanto-Asocio reasertas la antaŭenigon de lingvaj homaj rajtoj kiel vojon al paco. En sia propra laboro, UEA aktive serĉas komunan grundon per komuna lingvo, kiel denove montrita en sia 109-a Universala Kongreso de Esperanto, kiu okazis en Aruŝo, Tanzanio, en aŭgusto. Preskaŭ mil parolantoj de Esperanto el 65 landoj kune diskutis en spirito

de paco la temon 'Lingvo, homo kaj medio por pli bona mondo'. Ni atentigas, ke la temo de la ĉi-jara Eŭropa Tago de Lingvoj, la 26-an de septembro, estas 'Lingvoj por la Paco'. UEA partoprenos tiun dialogon. Kun aliaj NROj oficiale partneraj de Unesko, ni partoprenos ankaŭ la projekton 'Danco kaj Paco Kundivide' -- nur unu el multaj porpacaj projektoj de la Esperanto-movado je internacia, nacia kaj loka niveloj.

La Ĝenerala Asembleo de Unuiĝintaj Nacioj deklaris la jaron 2025 Internacia Jaro de Paco kaj Konfido. UEA plene kaj entuziasme partoprenos: Paco kaj Konfido ankaŭ formas la ĉeftemon de la venontjara Universala Kongreso de Esperanto. Nia mondo bezonas pacon, kaj tiu paco venos nur per kompreno kaj konfido. Dum la nuna epoko, kiam ni alfrontas militojn, malsatojn, pandemiojn kaj aliajn defiojn, ni unuiĝu por postuli pacon kaj por konstrui pacan mondon en spirito ankaŭ de lingva egaleco.

Vi ricevas la Gazetarajn Komunikojn kiel UEA-komitatano/Redakcio

Ĉiu Gazetara Komunikado de UEA estas libere uzebla laŭ la Permesilo CC BY 4.0.

Trovu antaŭajn Gazetarajn Komunikojn en la retejo de UEA: uea.org/aktuale/komunikoj

La rekta ligilo por la komunikado: <https://uea.org/gk/1185>

MH17 – “Niets is wat het lijkt, als je maar goed kijkt”

Op de muur van een slooppand aan de Sijpesteynkade in Utrecht stond de uitspraak “Niets is wat het lijkt, als je maar goed kijkt” van de Utrechtse schrijver C.C.S. Crone (1914-1951).

Cees Haverhoek is historicus en ex-militair (wapenexpert)

Op 17 september 2022 veroordeelde de Rechtbank Den Haag drie personen - de Russen Igor Girkin en Sergey Dubinsky, en de Oekraïner Leonid Kharchenko - tot levenslange gevangenisstraffen wegens hun betrokkenheid bij het neerhalen van vlucht MH17 en de moord op de 298 inzittenden. Hun rol in deze gebeurtenissen zou hebben bestaan uit het uiten van de behoefte aan een luchtverdedigingssysteem met bemanning, het verzoeken om zo'n systeem, het aangeven van een geschikte lanceerlocatie, en het vervoeren, begeleiden, bewaken en verbergen van dat systeem. De daadwerkelijke verantwoordelijken voor het neerhalen van het vliegtuig blijven echter na tien jaar nog steeds op vrije voeten. Men vermoedt dat zij zich verschuilen binnen de gelederen van de 53ste Luchtafweerbrigade, gelegerd in Koersk, Rusland.

Is het door het Openbaar Ministerie (OM) aangevoerde bewijs overtuigend? Voor het brede publiek in Nederland en daarbuiten lijkt het een vaststaand feit dat vlucht MH17 werd neergehaald met een Buk-Telar (een *Transporter Erector Launcher and Radar* op een rupsonderstel), geleverd door Rusland. Deze conclusie is grotendeels gebaseerd op de berichtgeving in de media, waarin vrijwel uitsluitend deze versie van de gebeurtenissen naar voren is gebracht. Informatie die afweek van dit dominante narratief vond zelden zijn weg naar kranten of nieuwsuitzendingen.

De Rechtbank Den Haag kon echter niet volledig voorbijgaan aan de hiaten in het bewijs en de inconsistenties in het gangbare verhaal. Tijdens het proces werden de rechters door de Nederlandse advocaten van de Rus Oleg Pulatov geconfronteerd met nieuwe informatie die hen aan het denken zette. Deze overwegingen droegen uiteindelijk bij aan de vrijspraak van Pulatov.

Het strafrechtelijk onderzoek richtte zich vanaf het begin op het hoofdscenario dat MH17 werd neergehaald door een Buk-raket, gelanceerd vanaf een landbouwveld bij Pervomaiskyi, aldus officier van justitie Ward Ferdinandusse, die eerder bekendheid verwierf in de zaak tegen de Argentijns-Nederlandse piloot Julio Poch. In 2020, aan het begin van de strafzaak, verklaarde Ferdinandusse dat dit scenario nadrukkelijk naar voren kwam uit open

bronnen en afgeluisterde gesprekken. Hoewel er aanvankelijk onderzoek werd gedaan naar alternatieve scenario's, werden deze snel terzijde geschoven. Het OM had eerder in een persbericht aangegeven dat in een toekomstig strafproces onomstotelijk bewijs moest worden geleverd voor het gebruik van een Buk-raket, waarbij alternatieve verklaringen moesten worden uitgesloten.

Het OM werkte voor dit strafrechtelijk onderzoek samen met Oekraïne in het *Joint Investigation Team* (JIT). Een Oekraïense officier van justitie verklaarde in een interview met NRC dat hij deze zaak als de belangrijkste in zijn carrière beschouwde, met de nadrukkelijke ambitie om aan te tonen dat de Russische regering verantwoordelijk was voor de ramp. Vanaf het begin was het onderzoek dus sterk gefocust op het Buk-scenario, waarbij bewijsmateriaal werd gezocht dat deze hypothese zou ondersteunen.

Experts van de Koninklijke Militaire School (KMS) in Brussel speelden ook een rol in het JIT-onderzoek. Volgens een artikel van 18 november 2022 op de website van de KMS was hun taak specifiek gericht op het leveren van bewijs dat het vliegtuig was neergehaald door een Buk-raket.

Ook de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV) lijkt vroeg in het proces de mogelijkheid te hebben uitgesloten dat er een alternatieve oorzaak was voor de ramp. Opmerkelijk genoeg vonden de OvV en het Openbaar Ministerie (OM) het aanvankelijk niet noodzakelijk om wrakstukken te verzamelen of twijfelden zij aan het belang daarvan. Op 3 september 2014 meldde Dick Schoof, de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) dat er nog onduidelijkheid bestond over de bereidheid van de OvV en het OM tot berging van de wrakstukken over te gaan. De NCTV benadrukte echter het belang van deze actie: 'In internationale verhoudingen zijn wrakstukken belangrijk om te kunnen aantonen dat het onderzoek zorgvuldig wordt uitgevoerd en serieus wordt genomen.'

In de tweede week van september werd uiteindelijk besloten om toch wrakstukken te gaan verzamelen, zij het met de kanttekening dat alleen 'bepaalde wrakstukken' relevant waren, zoals blijkt uit NCTV-documenten van 8 en 10 september 2014. Pas op 16 november 2014 werd daadwerkelijk begonnen met de bergingsoperatie.

Er is een wrakdeel waar de eerste dagen na de ramp veel aandacht naar uitging. De Britse krant *The Financial Times* plaatste op 21 juli 2014 als eerste een foto van de beplating van de linker zijde van de cockpit, dat zich bevond precies onder het raam van de piloot.

In de MH17-zaak waren er, naast Hendrik Steenhuis - de rechter die in 2016 PVV-leider Geert Wilders veroordeelde vanwege zijn 'minder Marokkanen'-uitspraak - nog twee andere rechters betrokken bij de zittingen. Steen-

huis, als zittingsrechter, voerde het woord en stelde drie centrale vragen in de strafzaak: Is MH17 neergehaald met een Buk-raket? Is deze raket afgevuurd vanaf een landbouwveld bij Pervomaiskyi? En hebben de vier verdachten een strafrechtelijk verwijtbare rol gespeeld?

Aanvankelijk werd door de rechtbank niet expliciet onderzocht of het wapen afkomstig was uit Rusland, aangezien de Russische staat formeel niet terechtstond. De vier verdachten vochten immers aan de zijde van de opstandelingen in de Donbass-regio van Oekraïne en maakten geen deel uit van de reguliere Russische krijgsmacht. Toch werd in het vonnis uitgebreid aandacht besteed aan de veronderstelde Russische herkomst van het wapen. Steenhuis begon het vonnis met een uitvoerige beschouwing over de invloed die Moskou zou hebben uitgeoefend op de autoriteiten van de zelfverklaarde volksrepublieken Donetsk en Loehansk. Hiermee volgde de rechtbank het OM, dat steeds sterk de nadruk legde op de rol van Rusland in zowel de levering van het wapen als het ontstaan van de onrust in de oostelijke provincies van Oekraïne.

De indruk dat het hier om een politiek proces ging, werd verder versterkt doordat het OM geen stappen ondernam tegen degenen in Oekraïne die verantwoordelijk waren voor het openhouden van het luchtruim. Er werd zelfs geen strafrechtelijk onderzoek ingesteld naar de besluitvorming hierover.

De politieke dimensie van het proces werd verder zichtbaar in de wijze waarop de Nederlandse nabestaanden werden benaderd. Hun advocaten adviseerden hen om Oekraïne buiten beschouwing te laten en zich uitsluitend op Rusland te richten in juridische procedures. Voor een zaak tegen Rusland bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) werd hen een *no cure, no pay*-regeling aangeboden, samen met extra subsidies voor juridische bijstand. Daarentegen zouden de nabestaanden de kosten voor een eventuele rechtszaak tegen Oekraïne, met betrekking tot het openhouden van het luchtruim tijdens het neerhalen van MH17, volledig zelf moeten dragen.

Op de wrakstukken van MH17 zijn vrijwel geen vlindervormige inslaggaten te vinden, met uitzondering van één gat dat mogelijk als zodanig kan worden geïnterpreteerd. Dit roept vragen op, aangezien volgens het OM een Buk-raket met een 9N314M-kop zou zijn gebruikt. Deze springkop bevat naast 1.870 vlindervormige fragmenten ook 4.100 tegelvormige en 1.870 kleine vierkante fragmenten, waardoor men zou verwachten dat dergelijke inslagen talrijk aanwezig zouden zijn. Uit explosievenonderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) bleek echter dat bij de ophanging van de linker motor sporen van de springstof PETN zijn aangetroffen, een stof die niet voorkomt in Buk-raketkoppelen.

De rechtbank achtte het bewezen dat de raket die MH17 neerhaalde werd afgevuurd vanaf een landbouwveld bij Pervomaiskyi. De Amerikaanse autoriteiten beweerden

een lancering in de buurt te hebben waargenomen, maar hebben geen bewijs voor deze claim geleverd. Het JIT wees het genoemde landbouwveld aan als plaats delict, gebaseerd op een foto, aangeleverd door de Oekraïense autoriteiten, waarop een rookspoor van de Buk-lancering te zien zou zijn. Twee getuigen verklaarden aan het JIT dat zij de lancering van de raket van dichtbij hadden waargenomen. Een van hen, de anonieme getuige M58, beweerde met het blote oog te hebben gezien hoe de raket de cockpit van het vliegtuig trof. Dit is echter fysiek onmogelijk vanaf een afstand van 26,5 kilometer op een zwaarbewolkte dag. Bovendien gaf M58 aan dat dit op 16 juli gebeurde, een dag voor de ramp, en bleef hij deze datum herhalen in alle verhoren. Daarnaast verklaarden zowel M58 als een andere kroongetuige, X48, dat de Buk-raket enkele minuten na aankomst werd afgevuurd, wat niet overeenkomt met de bevindingen van het OM, waarin wordt gesteld dat de raket twee uur op het landbouwveld stond voordat deze werd gelanceerd.

De derde en laatste vraag die de Rechtbank Den Haag behandelde, betrof de strafrechtelijke betrokkenheid van de vier verdachten bij het neerhalen van vlucht MH17. Vrijwel alle beschuldigingen van het Openbaar Ministerie (OM) tegen hen waren gebaseerd op audio-opnamen van afgeluisterde gesprekken, verstrekt door de Oekraïense inlichtingendienst, de *Sluzhba Bezpeky Ukrayiny (SBU)*. Volgens Gerrit Thiry, de JIT-teamleider en hoofdinspecteur van politie, zou het zonder deze afgeluisterde telefoongesprekken 'bijna onmogelijk zijn geweest om de zaak op te lossen.'

Premier Rutte met de leiders van Maleisië, Australië, Oekraïne en België. Ofwel de landen van het Joint Investigation Team (JIT). Voordat ook maar één woord gesproken was, was een mogelijke dader, Oekraïne genaamd, die zéér goede motieven zou kunnen hebben om MH17 neer te schieten, opgenomen in dit team.

Fotograaf: Cynthia van Elk

Op 1 november 2021 kwam echter aan het licht dat het *Joint Investigation Team* (JIT) de audio-opnamen in de afgelopen jaren nooit forensisch had laten onderzoeken op mogelijke manipulatie, zoals knippen, plakken of antidatering. Als gevolg hiervan beval de rechtbank om een aantal gesprekken, die door het OM aan verdachte Oleg Pulatov werden toegeschreven, alsnog technisch te laten analyseren door het Litouwse Forensisch Expertisecen-

trum in Vilnius. Hoewel er geen directe aanwijzingen voor manipulatie werden gevonden, bleek uit het onderzoek dat de aangeboden bestanden niet de originele opnamen waren. Bovendien gaven de Litouwse experts aan geen methode te hebben om vervalste stemmen van echte te onderscheiden.

Pulatov werd vrijgesproken, omdat er volgens de rechtbank geen bewijs was dat hij betrokken was bij de aanvraag, het transport of de bewaking van het moordwapen. De audio-opnamen zouden slechts hebben aangetoond dat hij mogelijk voorkennis had van de aanvoer van een Buk-Telar en deze ook had gezien. Igor Girkin kreeg geen vrijspraak, ondanks dat de rechtbank moest erkennen dat er geen bewijs was dat hij een Buk-raket had aangevraagd of betrokken was bij het transport. Voor Sergey Dubinsky en Leonid Kharchenko achtte de rechtbank het echter bewezen dat zij actief betrokken waren bij het transport en de bewaking van de Buk-raket, gebaseerd op telefoongesprekken die ze zouden hebben gevoerd op 17 juli 2014, de dag van de ramp.

Het OM gaat uit van het zogenaamde 'vergissingsscenario'. De bemanning van de Buk-Telar zou MH17 hebben aangezien voor een vijandelijk doel. Tal van media en ook politici, onder wie de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry, schreven het toe aan Girkin, die op dat moment minister van Defensie was van de zelfverklaarde volksrepubliek Donetsk. Niet alleen heeft het OM geen enkel bewijs geleverd voor het vergissingsscenario, het heeft ook geen enkele poging gedaan om het aannemelijk te maken.

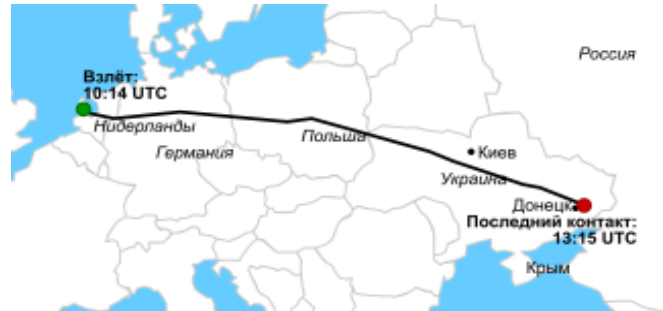
De advocaten van Pulatov hielden voor mogelijk dat er een straaljager betrokken is geweest bij de ramp omdat tientallen en waarschijnlijk meer dan honderd mensen hebben verklaard deze te hebben gezien en gehoord. Het OM verwierp echter dit scenario, omdat Kiev had ontkend dat de Oekraïense luchtmacht had gevlogen over het gebied.

Echter: Olga Ivshina, een journalist, maakte een opvallende reportage over de MH17-ramp. Ze arriveerde op 21 juli in het getroffen gebied en deed intensief onderzoek om getuigen te vinden die een Buk-Telar hadden gezien of aanwezig waren bij de lancering van een Buk-raket. Ondanks haar inspanningen, vond Ivshina nergens bewijs of getuigenissen die op een Buk-lancering wezen. Wat de lokale bevolking wél aangaf te hebben gezien of gehoord, waren straaljagers.

De reportage werd op 23 juli 2014 gepubliceerd op de website van *BBC Russian Service*. Echter, binnen enkele uren nadat de BBC de reportage had geüpload, werd deze door de Britse staatsomroep weer offline gehaald. Jan Leder, hoofdredacteur van de *BBC Russian Service*, ontkende dat de verwijdering te maken had met politiek gemotiveerde censuur van de getuigenverklaringen. Volgens hem voldeed de reportage niet aan de redactionele normen van de BBC, waarbij vooral een gebrek aan deskundigencommentaar werd genoemd. Op 25 juli werd

een bewerkte versie van de reportage opnieuw online gezet. In deze versie was een verklaring toegevoegd van Alexey Mitrashkovshy, een woordvoerder van het Oekraïense leger, die ontkende dat er op de dag van de MH17-ramp Oekraïense straaljagers in de lucht waren.

Mitrashkovshy nam het jaar daarop ontslag bij het Oekraïense ministerie van Defensie. In een interview dat op 26 september 2015 verscheen op het Oekraïense YouTube-kanaal Hromadske, gaf hij toe als woordvoerder vaak onwaarheden te hebben verspreid, wat hem zeer spheet.

POSTMODERNISME

Hans Kuijper is lid van de WFBN

De literatuur over postmodernisme is onafzienbaar. Dit is het gevolg van het feit dat het Westers denken (in tegenstelling tot de Oosterse manier van denken!)[i] in de ban is geraakt van of overheerst wordt door het modernisme-postmodernisme debat, dat ook als de discussie tussen de aanhangers van de Verlichting en haar critici (onder wie exponenten van de *Counter-Enlightenment*, zoals Giambattista Vico, Jean-Jacques Rousseau en Johann Hamann) zou kunnen worden beschouwd. Het postmodernisme is een reactie op het modernisme, de poging om de seculaire, rationele beginselen van maatschappelijke ordening te vinden. De discussie is enorm uitgebreid en berucht complex. Zij wordt hoofdzakelijk in de sociale wetenschappen en menswetenschappen gevoerd; natuurwetenschappers, trots op hun vele verworvenheden op allerlei gebied, halen er onverschillig hun schouders over op, ofschoon het debat hun te denken zou moeten geven.

Er is onenigheid over het antwoord op de vraag wanneer die poging is begonnen. Sommigen verwijzen naar de ontdekkingsreizen in de 15e eeuw, toen nieuwe horizons werden geopend. Andere geleerden verwijzen naar de uitvinding van de boekdrukkunst, als gevolg waarvan vele mensen aan het denken werden gezet en begonnen te twijfelen aan de waarheid die hun eeuwenlang door de Kerk was voorgehouden. Weer anderen refereren aan de opkomst van de natie-staat, waarmee hun expansiedrang in Europa en weldra overzee op gang kwam en waardoor deze werd gestimuleerd (kolonialisme > neokolonialisme > globalisering). Er zijn ook geleerden die wijzen op ontwikkeling van het uurwerk, de uitvinding van het systeem van dubbel boekhouden in de Renaissance (Luca Pacioli), of de opkomst van de protestantse reformatie in de 16e eeuw.

De geleerden zijn het echter met elkaar eens, dat de wetenschappelijke revolutie die Nikolaus Copernicus (1473-1543), Galileo Galilei (1564-1642), Isaac Newton (1643-1727) en Charles Darwin (1809-1882) veroorzaakten, cruciaal is geweest. De geschriften van Thomas Hobbes (1588-1679) en René Descartes (1596-1650) waren slechts instrumenteel om het intellectuele klimaat te veranderen. Niet langer tevreden met eeuwenoude, religieuze dogma's, die men eenvoudig diende te *gelooven*, gingen filosofen en wetenschappers ertoe over de bron van het menselijke bewustzijn elders te zoeken. Door hierbij aan de menselijke geest een centrale rol toe te kennen, begonnen zij in te zien dat de wereld in beginsel

voor de individuele mens begrijpelijk (rationeel kenbaar) was. Als de natuur binnen de greep van de natuurwetenschappers was, waarom dan niet de maatschappij?

Modernisten, zoals Geert Wilders en andere islamofoben, verdedigen het standpunt van de Verlichting (die - er zij nogmaals op gewezen - op de meetbare wereld *buiten* is gericht, i.t.t. de Verlichting in Oosterse landen, waar men op de onmeetbare wereld *binnen* is georiënteerd). De Verlichting is een intellectuele stroming in de Europese geschiedenis die ruwweg samenviel met een groot deel van de 17e eeuw en met de 18e eeuw, ook wel "de Eeuw van de Rede" genoemd (zie <https://plato.stanford.edu/entries/enlightenment>). Wie concreet de geest van de Verlichting wil zien, moet een bezoek brengen aan het *British Museum*, in Londen; hij vindt daar alle objecten die indertijd zijn *geroofd* (zijnde twee miljoen jaren menselijke geschiedenis en cultuur) keurig geëtaleerd en tentoongesteld. Het museum is nog steeds de trots van Groot-Brittannië; de rechtmatige eigenaren van de voorwerpen kunnen slechts soebatten om teruggave. De Britten beschikken over een leger van doorgewinterde, gehaaide advocaten die de zaak eindeloos traineren.[ii]

De nieuwe fundering van het *denken* werd in twee richtingen uitgewerkt (zie <https://plato.stanford.edu/entries/rationalism-empiricism>):

- de rationalisten, met als belangrijkste vertegenwoordigers René Descartes, Benedictus de Spinoza (1632-1677) [iii] en Gottfried Leibniz (1646-1716)[iv], verdedigden het standpunt dat het mogelijk is de werkelijkheid te kennen door de beginselen van het zuivere denken toe te passen. De logische structuur van de wereld (aanname!) zou het mogelijk maken deze deductief te begrijpen.
- de empiristen, met als prominente representanten John Locke (1632-1704), George Berkeley (1685-1753) and David Hume (1711-1776), verzette zich hiertegen en grepen dus vooruit op het tijdperk van het postmodernisme. Hun lijfspreuk was *nihil est in intellectu quod non prius fuerit in sensu* (niets is in het verstand wat niet eerder in de zintuiglijke waarneming was). Leibniz corrigeerde deze uitspraak door de toevoeging: *nisi intellectus ipse* (behalve het verstand zelf), want het verstand is in het bezit van de oorspronkelijke, uit zijn eigen wezen ontspringende kennisvoorwaarden.[v] Van Hume is bekend, dat hij het primaat van het handelen van de mens niet in diens calculerende, discursieve verstand zocht, maar in zijn gevoelsleven.[vi]

Dankzij het werk van Immanuel Kant (1724-1804) en de opkomst en bloei van de axiologie (waardeleer), kwamen de geleerden er achter dat elke samenleving of cultuur buitengewoon complex in elkaar zit en niet één-op-één met de natuur kan worden vergeleken. Hieraan kan worden toegevoegd dat de beroemde stelling van Descartes, *cogito ergo sum* (ik denk dus ik ben) op een drogreden berust, want in *cogito* wordt reeds verondersteld wat nog moet worden bewezen: het ego dat bestaat. Om te kunnen denken en daaruit te concluderen dat ik ben, moet je eerst fysiek en empirisch aanwezig zijn, *dasein*, zou Martin Heidegger (1889-1976) zeggen, in tegenstelling

IMMANUEL KANT
From a painting

tot de dingen, die een attributief karakter hebben. Het Cartesiaans denken heeft dan ook plaats gemaakt voor het denken in complexe systemen dat zich tegenwoordig razendsnel ontwikkelt. Ieder individu (een mens van vlees, bloed en botten die wordt geboren en zich vroeg of laat bewust wordt van zijn sterfelijkheid) is als een haast onbetekenend nummer, dat niet meer is dan een heel klein deel van een lijn, die maar een heel klein deel is van een oppervlak, dat slechts een heel klein deel is van een bol, waarvan de middellijn alsmaar langer wordt (bevolkingsgroei). Vele individuen vormen een samenleving of cultuur (een geheel), tenzij zij het liberalisme aanhangen en dus egocentrisch (om niet te zeggen: egoïstisch) langs elkaar heen leven.[vii]

Modernisme gaat gepaard met vooruitgangsgeloof, de opvatting dat aan de wereld of de werkelijkheid een proces ten grondslag ligt dat zich in de loop der tijd naar een hoger stadium ontwikkelt. Deze opvatting is gebaseerd op een deterministische wereldbeschouwing, waarbij de ontwikkeling als een zichzelf noodzakelijkerwijs voltrekkend proces wordt gedacht. Recent onderzoek heeft echter uitgewezen dat dit geloof op los zand is gebouwd (*sown on the sand*). De toekomst is principieel onvoorspelbaar; de wereld is niet gedetermineerd, maar wagenwijd open; *qué sera, sera!*

In zijn helaas vergeten boek *Ars Conjectandi* (de kunst van het gissen) had Jacob Bernoulli (1654-1705) er al op gewezen dat axioma's en geloofsovertuigingen nimmer

de fundering van wetenschap kunnen zijn. Zijn denkbeelden gingen lijnrecht in tegen die van de rationalist Leibniz. Het woord axioma komt van het Griekse woord *ἀξίωμα* (wat wordt geacht waard of waardevol te zijn); het heeft een evaluatieve bijmaak, in de zin dat het staat voor iets subjectiefs. Geacht worden waard of waardevol te zijn is niet hetzelfde als bewezen zijn dat het waard of waardevol is. Axioma's, die - zoals tegenwoordig - zonder meer worden aangenomen of geloofd, laten geen ruimte voor wat zowel waar als niet-waar is en sluiten een derde mogelijkheid uit (*tertium nondatur*). Axioma's, als zelf-evidente uitgangspunten (*self-evident truths*) voor een discussie (die dan eigenlijk niet meer nodig is!), leiden tot het binaire denken waarin het Westen nog steeds gevangen zit. Iets is waar of het is onwaar; het licht in de kamer is aan of uit. Dat een uitspraak zowel waar als niet-waar kan zijn, is volgens rationalisten logisch onmogelijk. De elektrische of elektronische schakelaar is *on* of *off*, maar niet allebei tegelijkertijd; een nul-positie bestaat niet.

De derde mogelijkheid (*tertium datur*), die door verreweg de meeste Westerse wetenschappers wordt ontkend, is zeker niet imaginair, zoals de volgende situaties laten zien. Een deur die aanstaat is open noch dicht. Lauw water is warm noch koud. Bij het ochtendgloren en in de avondschemering is het dag noch nacht. Het alledaagse leven is wit noch zwart, maar grijs (in eindeloos vele schakeringen). Midden op een weg rijdend, rijdt men zowel links als rechts (een weg met alleen maar een linker- of een rechterkant bestaat niet). Oorlog voeren is een smerig bedrijf; aan *beide* zijden van het front worden gruweldaden verricht (de media [pers, radio en televisie] zijn geneigd dit te verdoezelen of de volle waarheid weg te moffelen en halve waarheden te verkopen). Indien mannen en vrouwen totaal en in alle opzichten van elkaar zouden verschillen, waarom voelen zij zich dan tot elkaar aangetrokken? Nul, zonder welke geen berekening mogelijk is, is noch een positief noch een negatief getal. In een zadelpunt *begint* een oppervlak zowel omhoog als omlaag te gaan, en terwijl in de digitale techniek de toestand van een bit 0 of 1 is (de ene toestand sluit de andere uit), kan die van een qubit (quantummechanica) op coherente wijze zowel 0 als 1 zijn. Het zuidoosten is het uitgestrekte gebied dat zich zowel ten oosten als ten zuiden van een willekeurig punt op aarde bevindt (hetzelfde geldt *mutatis mutandis* voor het noordoosten, noordwesten en zuidwesten). Hiermee is natuurlijk niet gezegd dat een locatie zich niet pal ten oosten, zuiden, westen of noorden van het punt kan bevinden, maar wel dat dit slechts grensgevallen betreft.

Modernisme gaat tevens gepaard met tolerantie. De godsdienstoorlogen, die in de 16e, 17e en 18e eeuw plaatshadden, zijn de aanhangers van het nieuwe denken meer dan zat. "Tolerantie" of "verdraagzaamheid" is echter een zeer merkwaardig en omstreden begrip (zie <https://iep.utm.edu/tolerati>, <https://plato.stanford.edu/entries/toleration> en <https://philpapers.org/s/tolerati-on>). Amerika en zijn bondgenoten zijn er in ieder geval geen toonbeeld van; zij streven naar hegemonie over de hele wereld en tonen zich hiermee onverdraagzaam. De

Abrahamitische godsdiensten, die berusten op de *idee-fixe* dat er een God (altijd een hij!) bestaat, zijn allerminst tolerant; zij zaaien verdeeldheid en daar komt geheid oorlog van. Rabbijnen, pastoors, dominees en moellahs zijn, net als iedereen, feilbare mensen. Zij interpreteren verzinsels van andere stervelingen en trachten, vaak met veel succes, gebakken lucht te verkopen. Geestelijken zijn parasieten. De dood, die verschrikkelijke en angstaanjagende dood is het definitieve einde van het leven van een mens; wie dit ontkent en een hemel of paradijs in het vooruitzicht stelt, vertelt bakerpraatjes.

Modernisme gaat verder gepaard met politiek en economisch liberalisme, een ideologie waarin de individuele mens prevaleert boven de menselijke gemeenschap en die hierdoor wezenlijk egocentrische is ("ikke, ikke, ikke en de rest kan stikke"). Wie "liberalisme" zegt, bedoelt in feite individualisme, waarvan de oorsprong in het Christendom moet worden gezocht.[viii] Humanisme mag dan niet hetzelfde zijn als individualisme, ze zijn wel nauw aan elkaar verwant, want respect voor de waardigheid van een mens betekent respect en eerbied voor het individu. Het humanisme van het Humanistisch Verbond is een kind van de Verlichting. Dit humanisme volledig losgezongen van de menselijke natuur, die zich alleen kan ontplooiën in samenhang of in wederzijdse verbondenheid met andere mensen. De oude Chinezen, die geen last van Joodse, Christelijke of Islamitische vooringenomenheid hadden, drukten die grondgedachte uit door eenvoudig het karakter voor "twee" toe te voegen aan dat voor "-mens", zodat het karakter voor "menselijkheid" ontstond. Het humanisme, dat als een rode draad door de Chinese filosofie loopt, is dan ook wezenlijk verschillend van het moderne, Westerse humanisme. In het Chinese denken van vroeger is geen plaats voor ego's; het individualisme is er niet in doorgeschooten. Zie ook Josephine Quinn, *How the World Made the West* (Bloomsbury, 2024).

Modernisme is bovendien verbonden met vrijheid - de vrijheid van het individu om te beslissen wat goed voor hem is, de vrijheid om zich ervoor, op bevel van een officier die hogerop wil, dood te vechten. Vrijheid is een illusie, een waandenkbeeld, want lang niet iedereen weet wat goed voor hem/haar is. Bitter in de mond maakt het hart gezond, luidt een bekend gezegde. Daarom doen fabrikanten van voedings- en genotmiddelen zoveel mogelijk suiker in hun waren en neemt de vetzucht hand over hand toe. "Vrijheid" is een moeilijk te omschrijven begrip, maar het is een idee waarmee een regering gemakkelijk vele jonge soldaten aan het vechten kan krijgen. De Britse liberale filosoof Isaiah Berlin onderscheidde "vrijheid van" en "vrijheid tot", maar deze differentiatie is weinig vruchtbaar gebleken, omdat beide begrippen elkaar veronderstellen.

Dit modernisme moet worden onderscheiden van het modernisme in de kunsten en de literatuur, waar "modernisme" juist een kritische houding t.o.v. de Verlichting en haar bewondering voor de rationaliteit van de mens betekent. Deze vorm van modernisme, die na de Eerste Wereldoorlog tot bloei kwam, door T.S. Eliot in *Waste Land*

(1922) treffend onder woorden werd gebracht en door Eduard du Perron in 1929 "een heilzame ziekte" werd genoemd, verwierp het idee van absolute originaliteit (schepping uit het niets). Het postmodernisme refuteert vele beginselen van deze vorm van modernisme, waartoe Ezra Pound, William Faulkner, Henry James, Virginia Woolf, André Gide, Pablo Picasso, Marcel Proust, James Joyce, Franz Kafka, Luigi Pirandello, José Ortega y Gasset, Eugene O'Neill, Ernest Hemingway, Thomas Mann en vele anderen behoorden.[ix]

Het modernisme dat het rationalisme en het geloof in de vooruitgang omarmde mag evenmin worden verward met de confrontatie tussen het Vaticaan (dat zijn macht zag tanen) en de wetenschap (*la synthèse de toutes hérésies*). Deze had hoofdzakelijk van 1880 tot 1910 plaats en greep terug op het middeleeuwse conflict tussen geloof (*fides*) en rede (*ratio*), twee opvattingen die Thomas Van Aquino (1225-1274) met elkaar dacht te kunnen verzoenen. Met deze twist, die nog steeds voortduurt, zijn met name Martin Grabmann, Fernand van Steenberghe, Maurice de Wulf, Étienne Gilson, Jacques Maritain, Josef Piper, Maurice Blondel, Réginald Garrigou-Lagrange, Joseph Maréchal, Karl Rahner, Bernard Lonergan, Yves Congar, Henri de Lubac en Hans Urs von Balthasar verbonden.[x]

Differentiatie van het begrip modernisme betekent overigens niet dat de vertegenwoordigers van de verschillende stromingen elkaar niets hadden te zeggen. Integendeel, zij hadden kritiek op en werden geïnspireerd door elkaar.

Wijsgeren of wetenschappers zoals Theodor Adorno, Louis Althusser, Perry Anderson, Gaston Bachelard, Walter Bagehot, Mikhail Bakhtin, Karl Barth, Roland Barthes, Jean Baudrillard, Zygmunt Bauman, Ulrich Beck, Daniel Bell, Ruth Benedict, Walter Benjamin, Peter Berger, Henri Bergson, Isaiah Berlin, Ernst Bloch, Herbert Blumer, Pierre Bourdieu, Fernand Braudel, André Breton, Kenneth Burke, Joseph Campbell, Rudolf Carnap, Cornelius Castoriadis, Michel de Certeau, Noam Chomsky, James Coleman, Ralf Dahrendorf, Guy Debord, Gilles Deleuze, Jacques Derrida, Mary Douglas, Émile Durkheim, Terry Eagleton, Umberto Eco, Norbert Elias, William Empson, Amitai Etzioni, Hans Eysenck, Frantz Fanon, John Fiske, Michel Foucault, Paulo Freire, Sigmund Freud, Erich Fromm, Hans Georg-Gadamer, Harold Garfinkel, Clifford Geertz, Ernest Gellner, Anthony Giddens, Erving Goffman, Lucien Goldmann, Ernst Gombrich, Antonio Gramsci, Jürgen Habermas, Stuart Hall, Ufi Hannerz, David Harvey, Georg Hegel, Martin Heidegger, Agnes Heller, Louis Hjelmslev, Caspar Homans, Max Horkheimer, Edmund Husserl, Ivan Illich, Roman Jakobson, William James, Fredric Jameson, Charles Jencks, Carl Jung, J.M. Keynes, Søren Kierkegaard, Alexandre Kojève, Julia Kristeva, Thomas Kuhn, David Laing, Imre Lakatos, Christopher Lasch, Harold Laski, Bruno Latour, Paul Lazarsfeld, Michèle Le Doeuff, Edmund Leach, Claude Lefort, Claude Lévi-Strauss, Emmanuel Lévinas, Kurt Lewin, Seymour Lipset, Niklas Luhmann, Georgy Lukács, Jean-François Lyotard, Alasdair MacIntyre, Marshall McLuhan, Karl Mannheim, Herbert Marcuse, Alfred Marshall, Karl Marx,

Carl Gustav Jung (1875 - 1961)

Marcel Mauss, Margaret Mead, Maurice Merleau-Ponty, Robert Michels, Stanley Milgram, Lewis Mumford, Friedrich Nietzsche, Robert Nisbet, Vilfredo Pareto, Talcott Parsons, C.S. Peirce, Jean Piaget, Karl Popper, Vladimir Propp, Hilary Putnam, W.V. Quine, John Rawls, David Ricardo, David Riesman, Richard Rorty, Edward Said, Edward Sapir, Jean-Paul Sartre, Ferdinand de Saussure, Arthur Schopenhauer, Joseph Schumpeter, Roger Scruton, Georg Simmel, Peter Sloterdijk, Pitirim Sorokin, Herbert Spencer, Gayatri Spivak, Richard Tawney, Charles Taylor, Alexis de Tocqueville, Emmanuel Todd, Stephen Toulmin, Arnold Toynbee, Miguel de Unamuno, Thorstein Veblen, Paul Virilio, Lev Vygotsky, Immanuel Wallerstein, Max Weber, Peter Winch, Ludwig Wittgenstein, Wilhelm Wundt en Slavoj Zizek hebben bijgedragen geleverd aan of hebben invloed ondergaan van het modernisme-postmodernisme debat.

Het postmodernisme verzet zich tegen de gedachte dat een mens alleen maar een calculerend, rationalistisch wezen is. Hij is niet alleen enkel-, maar ook gemeenschapswezen, niet alleen een ik, maar ook een wij. Sociaalpsychologen raken hiervan steeds meer doordrongen. *Mitwelt* (medemensen) en *Umwelt* (natuurlijke omgeving) spelen een belangrijke rol in het leven. De beslissende doorstoot kwam in mei 1968, toen in Parijs de studenten in opstand kwamen. Het begon echter aan het einde van de 18e eeuw met het Duitse idealisme, hoewel deze beweging belangrijke voorlopers had (o.a. David Hume en de man met wie hij gebrouilleerd raakte: Jean-Jacques Rousseau). Immanuel Kant realiseerde zich dat rationele kritiek en wetenschappelijk naturalisme, waarop de Verlichting was gebaseerd, fundamenteel zwakke punten vertoonden. Terwijl rationele kritiek onontkoombaar in

scepticisme uitmondde, liep wetenschappelijk naturalisme onvermijdelijk uit op materialisme. Beide zijn onaanvaardbaar. *Man is both a part of and apart from nature*. Hij heeft zowel kosmisch als ethisch besef; hij wil niet alleen onderzoeken wat "is", maar heeft ook weet van hetgeen *ought to be*. Terwijl scepticisme het geloof in een externe werkelijkheid, de geest van andere mensen en zelfs het eigen ego ondermijnt, bedreigt materialisme het geloof in de vrijheid en het *sui generis* karakter van de menselijk geest.[xi] Als het relativistische argument geldt, heeft dat catastrofale gevolgen voor het modernisme. Het hele Verlichtingsproject komt daarmee op de tocht te staan, want zonder ooit de absolute waarheid te kunnen kennen, kan er geen geloof in vooruitgang zijn. Wij leven daarom feitelijk in een postmodernistische wereld en kunnen hier niet aan ontsnappen. Zie Peter Rojcewicz, *Existential Intimacy of Learning: A Noetic Turn from STEM* (2021, online). Subjectiviteit of pluralisme is het enige dat overblijft. Popper's kritisch rationalisme is niet het laatste woord (zie <https://plato.stanford.edu/entries/structural-realism>). Relativiteit en complexiteit, die volgens Einstein het denken in 21ste eeuw zullen bepalen, betekenen het einde van elke ideologie. Voor grote verhalen is geen plaats. François Lyotard definieert postmodernisme als de *incredulity towards metanarratives*. Wij leven is een *pick & mix world*, waarin fragmentatie en diversiteit toenemen. Niemand heeft honderd procent gelijk. Geen alles overkoepelende en alles omvattende filosofie of wetenschappelijke theorie is houdbaar, ook al maakt de technologie nog zo grote vorderingen. In haar kern is het rationalisme voos. Alles is betrekkelijk. Individualiteit en identiteit worden geproblematiseerd. Postmodernisme is verlies van richting en doel. Er is geen stip op de horizon. Doelloos dobberen wij rond op de oceaan van fundamentele onzekerheid. *Anything goes*.[xii]

In zijn zwanenzang, *Die Krisis der europäischen Wissenschaften*, diagnostiseerde Edmund Husserl (1859-1938) op meesterlijke wijze de ziekte van de moderne wetenschap. In *Le Souci de Soi* zette Michel Foucault (1926-1984) in het jaar van zijn tragische dood nogmaals uiteen dat kennis enkel macht is. In zijn laatste boek, *Three Dialogues on Knowledge*, verkondigde Paul Feyerabend in 1991 wat er met de moderne wetenschap aan de hand is en in zijn vuistdikke boek, *From Dawn to Decadence*, sprak de hoogbejaarde Jacques Barzun in 2001 van *a culture in decay*.

Het heeft niet mogen baten. Gottlob Frege (1848-1925), grondlegger van de moderne wiskundige logica en analytische filosofie, heeft het pleit gewonnen en wordt in het opdringerige Amerika en ver daarbuiten aanbeden. Resultaat: onze universiteiten zijn gedegradeerd tot *multiversiteiten*, tot kennisfabrieken en een verzameling silo's, waar niet *Bildung (zum Leben)*, het ideaal van de gebroeders von Humboldt, maar *Aufbildung (zum Beruf)* telt. In de woorden van David Wheeler, een bekende Britse computerwetenschapper: *a cancerous consumer-driven capitalism has weakened higher education*.

[i] Zie <http://dx.doi.org/10.22158/sshsr.v5n2p76>.

[ii] Lees en "bewonder" Kim Sloan (red.), *Enlightenment: Discovering the World in the Eighteenth Century* (British Museum Press, 2003).

[iii] Volgens Jonathan Israel (*Radical Enlightenment* [OUP, 2001]) is de Joodse wijsgeer Benedict Spinoza, die teruggetrokken (uit de Joodse gemeenschap verstoten) in de buurt van Den Haag met het slijpen van lenzen de kost verdiende, "de ruggegraad van de radicale Verlichting", de meest dramatische stap in de richting van het seculiere en rationele denken in de Europese geschiedenis. Zie ook Maarten van Buuren, *Spinoza: Zijn filosofie in vijftig sleutelwoorden* (Ambo, 2019).

[iv] Leibniz werd door een Jesuïet, die in China zieltjes trachtte te winnen, op de hoogte gebracht van het Chinese gedachtegoed. Hij heeft echter de complementaire (inclusieve) gedachtegang van de Chinezen nooit begrepen, wat tot grote gevolgen heeft geleid.

[v] Voor de problematiek van het waarnemen (*perception*), zie <https://iep.utm.edu/epis-per>, <https://en.wikipedia.org/wiki/Perception>, <https://encyclo-philofr/item/234> en <https://arxiv.org/search/?query=perception&searchtype=all&source=header>.

[vi] Weinigen weten dat Hume een belangrijke voorganger had: Mencius (372-289 v.Chr.).

[vii] Lees Fritjof Capra en Pier Luigi Luisi, *The Systems View of Life: A Unifying Vision* (CUP, 2016), James Ladyman en Karoline Wiesner, *What Is a Complex System?* (Yale University Press, 2020) en *Advances in Complex Systems: A Multidisciplinary Journal* (1998 e.v.). Ga naar http://www.art-sciencefactory.com/complexity-map_feb09.html.

[viii] Zie Georges Gusdorf, *La découverte de soi* (PUF, 1948), C.B. Macpherson, *The Political Theory of Possessive Individualism: From Hobbes to Locke* (OUP, 1962), Ayn Rand, *The Virtue of Selfishness* (New American Library, 1964), Colin Morris, *The Discovery of the Individual* (Harper, 1972), Steven Lukes, *Individualism* (Harper, 1973), Michel Foucault, *Histoire de la sexualité, III, Le souci de soi* (Gallimard, 1984), Louis Dumont, *Essays on Individualism: Modern Ideology in Anthropological Perspective* (University of Chicago Press, 1986), Manfred Frank, *Die Unhintergebarkeit von Individualität* (Suhrkamp, 1986), Charles Taylor, *Sources of the Self: The Making of Modern Identity* (CUP, 1989), Alan McFarlane, *The Origins of English Individualism* (Wiley-Blackwell, 1991), Enno Rudolph, *Odysee des Individuums* (Metzler, 1991), Daniel Shanahan, *Toward a Genealogy of Individualism* (University of Massachusetts Press, 1992), Aaron Gurevich, *The Origins of European Individualism* (Wiley-Blackwell, 1995), Ian Watt, *Myths of Modern Individualism: Faust, Don Quixotte, Don Juan, Robinson Crusoe* (CUP, 1996), Alain Renaut e.a., *The Era of the Individual* (PUP, 1999), Ulrich Beck en Elizabeth Beck-

Gernheim, *Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences* (Sage, 2002), Gaëtane Chapelle, *Le Moi* (Éditions Sciences Humaines, 2004), Aaron Barlow, *The Cult of Individualism: A History of An Enduring American Myth* (Praeger, 2013), Larry Siedentop, *Inventing the Individual* (Belknap, 2014), Xavier Molénat, *L'individu contemporain: Regards sociologiques* (Éditions Sciences Humaines, 2014), Henry Rosemont Jr., *Against Individualism: A Confucian Rethinking of the Foundations of Morality, Politics, Family, and Religion* (Lexington, 2015), Peter Callero, *The Myth of Individualism: How Social Forces Shape Our Lives* (Rowman & Littlefield, 2023). Carl Gustav Jung (1875-1961) heeft het individuatie-proces, waarbij iemands bewustzijn wordt geïndividualiseerd, onderzocht. De wetenschappelijke literatuur over het zelf is zeer uitgebreid. Ga naar <https://plato.stanford.edu> en vul in: *self*. Ga ook naar <https://iep.utm.edu/self-con>, <https://iep.utm.edu/indchin> en <https://en.wikipedia.org/wiki/Self>. De *Upanishads* zijn in dezen een bron van wijsheid.

[ix] Kirk Varnedoe, *A Fine Disregard: What Makes Modern Art Modern* (Harry N. Abrams, 1990), T.J. Clark, *Farewell to an Idea* (Yale University Press, 2001) en Kurt Heinzelman (red.), *Make it New: the Rise of Modernism* (University of Texas Press, 2003).

[x] Zie Henri de Lubac, *Le Drame de l'humanisme athée* (Cerf, 1944), Lester Kurtz, *The politics of Heresy: the modernist crisis in Roman Catholicism* (University of California Press, 1986), Yves Congar, *Mon journal du Concile* (Cerf, 2002), Denys Turner, *Faith, Reason and the Existence of God* (CUP, 2004), Maurilio Guasco, *Le modernisme: Les faits, les idées, les hommes* (Desclée de Brouwer, 2007), Philip Clayton (red.), *The Oxford Handbook of Religion and Science* (OUP, 2008) en Peter Harrison (red.), *The Cambridge Companion to Science and Religion* (CUP, 2010). Ga ook naar <https://plato.stanford.edu/entries/philosophy-religion> en https://en.wikipedia.org/wiki/list_of_scholars_on_the_relationship_between_religion_and_science. Er zijn tientallen tijdschriften die de relatie tussen religie en wetenschap behandelen.

[xi] Zie Frederick Beiser, *The Fate of Reason* (HUP, 1987), Paul Feyerabend, *Farewell to Reason* (Verso, 1988), idem, *The Tyranny of Science* (Polity, 2011) en Val Colic-Peisker en Adrian Flitney, *The Age of Post-Rationality* (Palgrave Mcmillan, 2018).

[xii] Voor Rusland's opvatting omtrent postmodernisme, zie Mikhail Epstein e.a., *Russian Postmodernism* (Bergahn, 2015) en P.B. Craik, *The Weaponization of Postmodernism* (LEQS, 2019).

DE WERELD VAN DE CHINEZEN (AANKONDIGING)

Door Hans Kuijper, sinoloog en lid van de WFBN

Weinig lezers van *Eén Wereld* zullen vermoedelijk veel over China weten. Dit is buitengewoon jammer, omdat het Westen met de Chinezen al jaren overhoop ligt het Westen dat (a) het zo heerlijk ver in "beschaving" heeft gebracht, dat (b) zich van kolonialisme via imperialisme naar globalisering heeft ontwikkeld en waarover (c) wij *ad nauseam* door dubieuze media worden ingelicht. De Verenigde Staten, het land van de vrijheid waar mensen met een andere huidskleur geen lucht om te ademen kunnen krijgen, stevent zelfs regelrecht af op een militaire confrontatie met China. En u weet het: Amerika heeft altijd gelijk. Voor nuance is geen plaats. Tegengeluiden hoor of lees je niet.

Wij leven in een zeer spannende tijd, waarin de *Pax Americana* ten einde lijkt te lopen. Presidentskandidaten maken elkaar voor rotte vis uit en het Amerikaanse volk trapt daar met open ogen in (elk land krijgt de regering die het verdient). De botsing tussen America (*land of liberty*) en Rusland (*land of tyranny*), waarvoor al jaren is gewaarschuwd, bereikt momenteel in Oekraïne een climax en het verschil tussen *The West en The Rest* (aangevoerd door China) is meer dan ooit duidelijk aan het worden.

Het is om deze reden dat ik (als bejaard Sinoloog) zou willen voorstellen u enkele dingen over de geschiedenis en cultuur van de Chinezen te vertellen. Het is een fascinerend volk, dat systematisch in een kwaad daglicht wordt gesteld. Ik ben van mening dat u meer over het land zou moeten weten om tot een zelfstandig oordeel over die "rare en domme" Chinezen te komen, d.w.z. een oordeel dat niet door het opdringerige en bemoeizuchtige Westen schaamteloos wordt gekleurd.

Ik stel daartoe het volgende voor:

- Om de rijke en turbulente geschiedenis en cultuur van de Chinezen beter te begrijpen, zal ik eerst uw aandacht vragen voor de aardrijkskundige gesteldheid van hun land, dus voor het theater waarop de woelige geschiedenis van de Chinezen zich heeft afgespeeld. Aardrijkskunde is immers niets anders dan geschiedenis in de ruimte, terwijl geschiedenis enkel aardrijkskunde in de tijd is. De ruimte is drie-dimensionaal; de tijd verloopt, net als een pijl, slechts in één richting: vooruit. Waar natuurwetenschappers de tijd als vierde dimensie aan de ruimte toevoegen, voeg ik dus de ruimte (aardrijkskunde) aan de tijd (geschiedenis) toe. Beide zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden; beide bepalen en beïnvloeden elkaar.
- Vervolgens will ik u meenemen in de zeer lange en kronkelige geschiedenis van de Chinezen. Ik zal daarbij stilstaan bij de aard en ontwikkelingen van de verschillende dynastieën, te beginnen bij de ooit legendarische maar door recente archaeologische vondsten bevestigde Shang-dynastie (1750-1122 v. Chr.) Toen werden de fundamenten van de Chinese beschaving gelegd fundamenten waarop ook het huidige China rust.

Gelijk een rivier die als een aarzelend, kabbelend beekje begint, geleidelijk aanzwelt door het water van zijrivieren op te nemen en als een machtige brede stroom in de oceaan uitmondt, zal ik uitgebreider ingaan op de slingerende en meanderende loop van de geschiedenis naar mate de huidige tijd nadert, zonder u te vervelen met technisch details of onbelangrijke uitweidingen.

China is als een mozaïek, waarvan de onderdelen hecht samenhangen en geen enkel element over het hoofd mag worden gezien. Strikt genomen is dit een onmogelijke taak, want niemand is in staat om - zoals de Iraniërs treffend zeggen - "het continu veranderende patroon van het hele tapijt te zien". We zijn immers allemaal mieren, die gedurende een korte periode maar een deel van het tapijt waarnemen. De olifant in de kamer ontgaat ons, helaas. China begrijpen is echter zich in haar verleden verdiepen en hiervoor moeten wij heel diep inademen, dieper dan bij bv. de geschiedenis van Rusland of de Verenigde Staten, waarover talrijke boeken en tijdschrift-artikelen zijn verschenen. Met "Amerika-", "Rusland-" of "China-deskundigen" is intussen de sloot te dempen. Om nog maar te zwijgen over "Midden-Oosten-deskundigen"; alsof je een emmer leeggooit.

Uitgeverij Balans heeft onlangs een veel verkocht boek van de hand van "China-deskundige" professor Rob de Wijk (bekend van de televisie) gepubliceerd onder de suggestieve titel *De Nieuwe Wereldorde: Hoe China Sluipenderwijs de Macht Overneemt*. Of wij na de *Pax Romana*, de *Pax Mongolica*, het *British Empire* en de *Pax Americana* voor een *Pax Sinica* staan, weet ik niet. Ik kan niet in een glazen bol kijken of de toekomst voorspellen. Wie kan dit overigens wel? Maar dat ons of onze kinderen interessante tijden staan te wachten, lijkt mij een ding dat zeker is.

De conclusie van mijn verhaal laat ik liever aan u over. Het is mij alleen te doen om u "zonder antipathie of sympathie" voldoende aanknopingspunten te bieden, zodat u zelf een oordeel kunt vormen. China is te belangrijk om de berichtgeving over dit land over te laten aan onbetrouwbare lieden, die de angstige verbeelding met nepnieuws en desinformatie voeden.

Laat ons hopen dat mij voldoende tijd wordt gegund om dit ambitieuze project af te ronden.

Gaarne verneemt de redactie van *Eén Wereld* (redactie@wfbn.nl) of u in meer informatie over China bent geïnteresseerd. Het ligt nadrukkelijk niet in de bedoeling dat u zich inschrijft voor een of andere China-cursus, waarvoor men zou moeten betalen. Het enige dat ik van u vraag is de redactie elektronisch of telefonisch te laten weten dat u inderdaad belangstelling heeft voor een serie artikelen over China, waarvan de eerste aflevering in het komende voorjaarsnummer van het blad zou kunnen verschijnen. Het is maar een kleine moeite en het lijkt mij niet teveel gevraagd. U zult zeker begrijpen dat het voor mij weinig zin heeft aan het project te beginnen als u niet in meer informatie over China bent geïnteresseerd.

Ik hoor graag van u!

Albert Einsteins pleidooi voor een militant pacifisme

Ingestuurd door Sieuwert Haverhoek, lid van de WFBN

Uit een interview met Albert Einstein door Georg Sylvester Viereck in 1932, gepubliceerd in Einstein on Peace, Simon & Schuster, New York, 1960. Voorwoord van Waarom oorlog, een briefwisseling tussen Albert Einstein en Sigmund Freud, met een essay van Isaac Asimov, uitg. BZZTôH, 1986. (Correspondentie sieuwert.haverhoek@gmail.com)

Als we de rijkdommen van de wereld op de juiste manier zouden verdelen in plaats van onszelf slaafs te onderwerpen aan starre economische doctrines en tradities dan zou er genoeg geld, genoeg werk en genoeg voedsel zijn voor alle mensen.

Maar nog belangrijker is dat we ervoor zorgen dat onze gedachten en energie constructief werk kunnen blijven doen en niet worden misbruikt voor de voorbereiding van een nieuwe oorlog. Ik deel de mening van de grote Amerikaan Benjamin Franklin, die zei: "er is nog nooit een goede oorlog en nog nooit een slechte vrede geweest."

Ik ben niet alleen pacifist, ik ben een militant pacifist. Ik wil voor de vrede strijden. Als de mensen niet zelf dienst weigeren zullen er altijd oorlogen blijven bestaan. Voor grote idealen wordt in het begin altijd door een agressieve minderheid gestreden. Is het niet beter om te sterven voor een zaak waarin je gelooft, dan te lijden voor een zaak als de oorlog waarin je niet gelooft? Elke oorlog voegt een nieuwe schakel toe aan het kwaad dat de vooruitgang van de menselijkheid in de weg staat. Een handvol dienstweigeraars kan het algemene protest tegen de oorlog echter versterken.

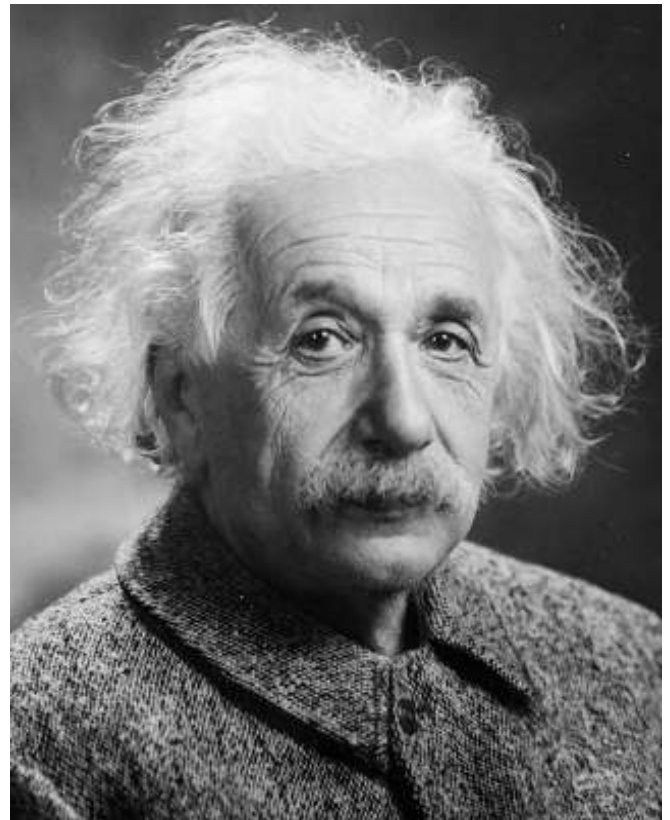
Zolang ze niet door propaganda wordt vergiftigd, moet de massa niets van oorlogen hebben. Wij moeten de massa immuun maken voor propaganda. Wij moeten onze kinderen inenten tegen het militarisme door ze op te voeden in de geest van het pacifisme. De ellende met Europa is dat de volkeren zijn opgevoed met verkeerde doelstellingen. Onze schoolboeken verheerlijken de oorlog en verzwijgen de verschikkingen ervan. Ze indoctrineren de kinderen met haat. Ik wil liever de vrede onderwijzen dan haat, liever liefde dan oorlog.

De schoolboeken moeten worden herschreven. In plaats van oeroude conflicten en vooroordelen te vereeuwigen, moet ons opvoedingssysteem vervuld raken van een nieuwe geest. Onze opvoeding begint in de wieg: de moeders van de hele wereld zijn er verantwoordelijk voor dat hun kinderen in de geest van de vrede worden opgevoed.

Het zal onmogelijk zijn om de oorlogszuchtige instincten binnen één enkele generatie uit te roeien. Het zou zelfs ongewenst zijn om die instincten uit te roeien. De mensen moeten blijven strijden, maar uitsluitend voor wat de moeite waard is. En daartoe behoren niet denkbeeldige grenzen, racistische vooroordelen of de lust om jezelf onder de vlag van het patriottisme te verrijken. Dat onze wapens niet tanks en kanonnen, maar wapens van de geest mogen zijn.

Welk een wereld zouden wij kunnen bouwen als we de krachten, die worden vrijgemaakt door een oorlog, zouden gebruiken voor de opbouw. Eén tiende van de door de oorlogvoerende naties tijdens de (1e) Wereldoorlog verbruikte energie, een fractie van het geld dat ze met handgranaten en gifgassen de lucht ingejaagd hebben – het zou voldoende zijn om de mensen van alle landen aan een menswaardig bestaan te helpen en de catastrofe van de werkloosheid in de wereld te voorkomen.

We moeten het ons tot taak stellen om voor de zaak van de vrede dezelfde offers te brengen als we zonder verzet hebben gebracht voor de zaak van de oorlog. Er is niets dat ik belangrijker vind en dat mij meer ter harte gaat. Wat ik verder ook doe of zeg, het kan de structuur van het universum niet veranderen, maar misschien kan mijn stem de grootste zaak dienen: eendracht onder de mensen en vrede op Aarde.

December 7-8, 2024 Online Schiller Institute Conference In the Spirit of Schiller and Beethoven: All Men Become Brethren!

It is no exaggeration to say that the world is currently experiencing the most profound crisis in its entire history, if simply for the reality that if any of the regional wars should escalate into a global war, the existence, and as good as certain, use of nuclear weapons would lead to the annihilation of the human species.

It cannot be expected that the U.S. Presidential election will resolve that danger. Depending on who wins the election, there may be an easing of this or that aspect, but the underlying reasons for the crisis as a whole, the mistaken axiom of geopolitics, will remain.

On Oct. 30, UNRWA Commissioner-General Philippe Lazzarini posted on X his Oct. 28 letter to the President of the UN General Assembly, prefacing that: "Today, even as we look into the faces of children in Gaza, some of whom we know will die tomorrow, the rules-based international order is crumbling in a repetition of the horrors that led to the establishment of the United Nations, and in violation of commitments to prevent their recurrence." Making that historic parallel is a stark accusation, but who wants to debate it?

It is not only international law which is being buried under the crumbling "rules-based order," but the Orwellian doublespeak and double standard are giving away the systemic nature of the crisis. Where have we arrived, if Hungarian Prime Minister Viktor Orbán can point to evidence that the EU Commission is attempting "regime change" against one of its member states? If that same EU Commission attests that Ukraine is making progress in fulfilling the preconditions to join the EU, ignoring its cancellation of elections, and outlawing of parties and religions? And if that EU Commission threatens Georgia with an end to all negotiations, if Georgia does not break with Russia?

Is Russia "isolated," when a large part of the Global Majority meets in Kazan, making hopeful plans for the future, based on the **Five Principles of Peaceful Coexistence**, and engaging in long range development plans? And what does it mean about who is self-isolating themselves, when a UNGA vote comes down with 187-2 to cancel the U.S. sanctions against Cuba, in which only the U.S. and Israel voted to keep the sanctions?

If we don't overcome the evil of geopolitics, which resulted in two world wars in the 20th century, there is the danger of the world dividing into two separated blocs, a Global NATO on the one side, and a BRICS-Plus Global Majority on the other side. In that case we face not only economic chaos, but the immediate danger of a global nuclear conflagration.

The Kazan Summit of the BRICS nations represents a milestone in the effort to overcome the era of **500 years of colonialism** forever, and to establish a more just and equitable world economic order, which will overcome poverty and underdevelopment, and create middle-income countries around the globe.

The obvious and easy way to overcome the danger of war and confrontation is obviously to convince the countries of the Collective West—the European nations and even the U.S.—to adopt a mode of cooperation with this growing Global Majority. If the West would join hands with the BRICS and help the Global South to industrialize, we could not only stop the geopolitical competition, but we could also start to **overcome the migrant crisis** in the only human way: namely to create conditions where the people who are now refugees, have, instead, a perspective to be involved in the buildup of their own home countries. For this to become possible we need to establish **a new international security and development architecture**, which takes into account the interests of every single country on the planet, in the tradition of the Peace of Westphalia, which ended 150 years of religious war in Europe, because the war-faring parties realized that there would be nobody left alive if the fighting continued. How much more is that true in the age of thermonuclear weapons!

In order to put such a new architecture on the table, the Schiller Institute plans to convene an Internet conference on Dec. 7-8, with leading representatives and experts of the Collective West and the Global South to discuss the principles on which it must be based.

And we also want to add an example of the dialogue of cultures and civilizations, with beautiful examples of great art, to show the way to establish a civilization based on—not hatred, but love.

REGISTER via https://schillerinstitute.nationbuilder.com/20241207_conference

Schiller Institute

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

Indien onbestelbaar:
Laan van Nieuw Oost Indië 252,
2593 CD, Den Haag

United we stand, divided we fall

